

PRIJEDLOG

Investiciono-razvojni fond
Crne Gore A.D.

Godišnji plan rada za 2024. godinu

SADRŽAJ

I.	UVOD	1
II.	MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE	2
III.	CILJEVI ZA 2024. GODINU.....	3
IV.	ZADACI	6
V.	INSTRUMENTI FINANSIJSKE PODRŠKE.....	9
VI.	UPRAVLJANJE RIZICIMA	11
VII.	MONITORING I NAMJENSKA KONTROLA FINANSIJSKIH PLASMANA	14
VIII.	MEĐUNARODNA I DOMAĆA SARADNJA.....	15
IX.	ORGANIZACIJA I LJUDSKI RESURSI	21
X.	RAZVOJ INFORMACIONOG SISTEMA.....	22
XI.	MARKETING STRATEGIJA.....	23
XII.	KORPORATIVNO DRUŠTVENA ODGOVORNOST.....	25
XIII.	KORPORATIVNO UPRAVLJANJE PO ESG STANDARDIMA	25
XIV.	UPRAVLJANJE IMOVINOM.....	26
XV.	ZAKLJUČAK	27

I. UVOD

Investiciono-razvojni fond Crne Gore (IRF CG), kao državna razvojna finansijska institucija, predano radi na ostvarivanju strateških razvojnih ciljeva i sprovođenju ekonomske politike Vlade Crne Gore, usmjerene ka snaženju konkurentnosti, stimulanju uravnoteženog regionalnog razvoja i promovisanju principa zelene ekonomije. IRF CG ima naglašenu kontraktilnu ulogu u premošćavanju negativnih efekata krize, kroz finansijsku podršku privredi, čime aktivno doprinosi rastu i razvoju privrednih subjekata i očuvanju radnih mjesta, posebno u vremenima ekonomskih izazova.

I u izazovnom okruženju, sa snažnim inflatornim pritiscima i nepovoljnim globalnim kretanjima koja direktno utiču na izvore finansiranja, uspjeli smo da na tržištu održimo kvalitetnu ponudu kroz programe finansiranja sa povoljnim kamatnim stopama, najdužom ročnošću, uz mogućnost korišćenja grejs perioda. U narednom periodu ćemo, rukovodeći se principima održivosti, nastaviti sa investicionom podrškom strateškim projektima. Posebno ćemo se fokusirati na projekte koji podstiču konkurentnost mikro, malih i srednjih preduzeća i koji su ključni za očuvanje postojećih i stvaranje novih radnih mjesta.

IRF CG će nastojati da svoju ponudu učini još stimulativnijom za razvoj preduzetništva, naročito kroz podršku posebnim ciljnim grupama – ženama, mladima, individualnim poljoprivrednim proizvođačima i drugim ranjivim kategorijama koje imaju otežan pristup finansijama. Naš cilj je da omogućimo lakši pristup finansijama za one koji se suočavaju sa izazovima na tom polju, doprinoseći tako većoj inkluzivnosti i ekonomskoj raznolikosti u Crnoj Gori.

Važan aspekt razvoja u narednom periodu je prepoznavanje i aktivno suočavanje sa izazovima neujednačenog regionalnog razvoja, koji je prepoznatljiv u Crnoj Gori. Snažna posvećenost ravnomjernom regionalnom razvoju, pogotovo kroz unapređenje infrastrukturnih projekata, predstavlja ključan mehanizam za postizanje ovog cilja. U saradnji sa nadležnim ministarstvima, lokalnim samoupravama i drugim partnerima, IRF CG će intenzivirati napore u cilju ekonomskog razvoja i poboljšanja kvaliteta života u svim regionima, sa posebnim akcentom na sjeverni region.

Dodatno, planovi IRF CG su čvrsto usidreni u integraciju zelene i digitalne tranzicije, kao horizontalnih komponenti od suštinskog značaja za napredak i održivost svih sektora ekonomije. Ovaj pristup ne samo da pruža mogućnosti za ekološki održiv razvoj, već i otvara nove puteve za inovacije i tehnološki napredak, unapređujući konkurentnost Crne Gore na međunarodnom planu.

Realizacija navedenih ciljeva i zadataka će se postići putem implementacije pojedinačnih programa kreditne podrške za 2024. godinu, definisanih u skladu sa ovim Planom. Polazeći od analize finansijskih parametara, uključujući strukturu kapitala IRF CG, iz kojeg izvire kreditni potencijal, rasta troškova izvora finansiranja, kao i stepen tražnje privrede, u planu je da se plasira najmanje 150 miliona eura u narednoj godini.

Uvažavajući navedeno i potrebu da se agilno pristupi anticipiranim trendovima i pripremi institucije za buduće zadatke i integraciju u Evropsku uniju, Vlada Crne Gore je, na zasjedanju održanom 6. jula 2023. godine, razmotrila Informaciju o transformaciji IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore. U skladu sa tim, usvojeni su Zaključci broj 07-040/3302/2 kojima se

zadužuje Ministarstvo finansija da oformi radnu grupu zaduženu za koordinaciju procesa transformacije, kao i da uvrsti ovu aktivnost u Program ekonomskih reformi za period 2024. do 2026. godine.

Poslovanje i organizacija IRF CG je uređena Zakonom o IRF-u, koji je lex specialis. Komparativna analiza regulative sa rješenjima dobrih praksi razvojnih banaka u Evropskoj uniji, pokazala je da sadašnje zakonsko rješenje predstavlja limitirajući faktor ka daljem rastu i razvoju institucije, naročito uvažavajući sve aspekte uspješne integracije u EU i korišćenja raspoloživih fondova, što je još jedan pokazatelj nužnosti reforme, čime će se osigurati da IRF CG ne samo odgovori na trenutne izazove, već i da se uskladi sa najboljim praksama i standardima unutar EU. Ovakav pristup će omogućiti IRF CG da u potpunosti iskoristi potencijale EU fondova i doprinese sveukupnom rastu i prosperitetu crnogorske ekonomije.

II. MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE

Stopa realnog rasta bruto domaćeg proizvoda u 2022. godini iznosila je 6,4%, dok je u 2021. godini iznosila 13,0%. Stopa realnog rasta BDP-a u prvom kvartalu 2023. godine iznosila je 6,1%, dok je u drugom kvartalu 2023. godine iznosila 6,9%.

Godišnja inflacija u Crnoj Gori u septembru 2023. godine, mjerena potrošačkim cijenama je iznosila 7,9%. Potrošačke cijene u periodu januar-septembar 2023. godine, u poređenju sa istim periodom prethodne godine, u prosjeku su više za 9,9%.

U Crnoj Gori, prema preliminarnim podacima, u prvih devet mjeseci 2023. godine u kolektivnom smještaju ostvareno je 1.223.233 dolazaka, što je za 23,87% više u odnosu na isti period prethodne godine. Za pomenuti period ove godine ostvareno je 4,56 miliona noćenja, što je za 18,86% više u odnosu na posmatrani period 2022. godine.

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore za 9 mjeseci 2023. godine, prema preliminarnim podacima, iznosila je 3.335,3 miliona eura, što ukazuje na rast od 5,6% u odnosu na isti period prethodne godine. Izvoz robe imao je vrijednost od 493,4 miliona eura, a uvoz 2.841,9 miliona eura. U odnosu na isti period prethodne godine izvoz je bio manji za 5,2%, a uvoz veći za 7,8%. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 17,4% i manja je u odnosu na isti period prethodne godine kada je iznosila 19,7%.

Bilansna suma banaka na kraju septembra 2023. godine iznosila je 6.778 miliona eura i kao takva bilježi rast od 11,08% u odnosu na septembar prethodne godine. U strukturi aktive banaka, na kraju septembra 2023. godine, dominantno učešće od 58,92% ostvarili su ukupni krediti koji su iznosili 3.994 miliona eura i bilježe rast od 8,92% u odnosu na septembar 2022. godine. U strukturi pasive dominantno učešće od 81,5% ostvarili su depoziti. Depoziti u bankama u septembru 2023. godine iznosili su 5.524 miliona eura, čime je ostvaren rast od 11,4% u odnosu na septembar 2022. godine.

Prosječna ponderisana nominalna kamatna stopa banaka na novoodobrene kredite u septembru 2023. godine iznosila je 6,32% i u odnosu na septembar 2022. godine zabilježila je rast od 1,67 p.p. Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila je 7,05% u septembru 2023. godine, i u odnosu na septembar 2022. godine zabilježila je rast od 1,65 p.p.

Crnogorska ekonomija će, prema novim prognozama Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), ove godine porasti 4,5%. MMF u oktobarskim prognozama ove godine predviđa rast crnogorske ekonomije za dodatnih 3,7% u narednoj godini.

Svjetska banka (SB) je u najnovijem izvještaju povećala prognoze rasta crnogorske ekonomije za ovu godinu na 4,8% što je 1,5 p.p. više u odnosu na junske prognoze ove godine. U najnovijem izvještaju, SB takođe prognozira rast crnogorske ekonomije u narednoj godini 3,2%, odnosno 3,1% u 2025. godini.

Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) predviđa da će rast crnogorske ekonomije u ovoj godini dostići 3,5%, dok će 2024. godine biti 3,7% i to na osnovu snažnog učinka ugostiteljskog sektora.

III. CILJEVI ZA 2024. GODINU

Ciljevi Fonda su u potpunosti opredjeljeni pružanju podrške za ostvarivanje strateškog razvojnog cilja kao i sprovođenju ekonomske politike Vlade Crne Gore i podsticanja: ubrzanog privrednog razvoja Crne Gore, dinamiziranja rasta mikro, malih, srednjih i srednje kapitalizovanih privrednih subjekata, ravnomjernijeg regionalnog razvoja, unapređenja konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata, proizvodnje i usluga sa naglaskom na smanjenju uvozne zavisnosti, finansiranja infrastrukturnih projekata, projekata zaštite životne sredine, efikasnog sprovođenja i okončanja procesa privatizacije prodajom kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije, kao i podsticanja finansiranja drugih projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

Na osnovu strateške vizije razvoja Crne Gore, primjenom S3 metodologije u okviru Strategije pametne specijalizacije, definisane su četiri prioritetne oblasti, i to: energija i održiva životna sredina; održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti hrane; održivi i zdravstveni turizam i ICT, pri čemu je ICT horizontalan sektor, jer daje poslovnu i tehnološku podršku ostalim prioritetnim sektorima.

S tim u vezi, ciljevi IRF CG direktno proizilaze iz gore navedenog i odnose se na:

- Snaženje konkurentnosti privrede, bazirano na zelenoj ekonomiji i digitalnoj transformaciji, razvoju prioritetnih sektora, ravnomjernom regionalnom razvoju, osiguravanju likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća i diversifikaciji ekonomskih aktivnosti;
- Podršku posebnim ciljnim grupama (mladi, početnici u biznisu, žene, individualni poljoprivredni proizvođači) u cilju stvaranja uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika, uz podršku garantnih šema;
- Unaprjeđenje infrastrukture neophodne za razvoj i povezivanje ruralnih područja; poboljšanje uslova i kvaliteta života za ostanak stanovništva na selu.

Uvažavajući činjenicu da IRF CG finansira crnogorsku privredu dominantno iz sredstava obezbjeđenih po osnovu pozajmica od strane međunarodnih finansijskih institucija, a u situaciji kada je evidentna složena situacija na međunarodnom finansijskom tržištu, koju je obilježio kontinuirani rast kamatnih stopa, nameće se potreba za dodatnom oprežnošću u dijelu kreiranja kamatnih stopa prema krajnjim korisnicima po osnovu ovih sredstava. Osim

toga fokus će biti i na dodatnoj saradnji sa relevantnim ministarstvima u dijelu kreiranja namjenskih programa podrške.

Uzimajući u obzir pomenute činjenice i rukovodeći se principima prudentnog bankarskog poslovanja, u skladu s regulativom Centralne banke Crne Gore, finansijski plan za 2024. godinu predviđa plasiranje sredstava u iznosu od najmanje 150 miliona eura.

U susret transformaciji u Razvojnu banku Crne Gore biće takođe izvršeno i dalje unaprjeđenje organizacionih, tehničkih i kadrovskih kapaciteta. Osim toga, pristupiće se realizaciji aktivnosti u cilju obezbjeđenja prostornih kapaciteta, kako bi se na optimalan način podržao rad institucije.

Transformacija Investiciono-razvojnog fonda u Razvojnu banku Crne Gore

Vlada Crne Gore je, na zasjedanju održanom 6. jula 2023. godine, razmotrila Informaciju o aktivnostima u pravcu transformaciji IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore i s tim u vezi donijela Zaključke broj 07-040/3302/2 kojima se zadužuje Ministarstvo finansija da formira radnu grupu za koordinaciju procesa transformacije, kao i da uvrsti ovu aktivnost u Program ekonomskih reformi za period 2024. do 2026. godine. Radna grupa je oformljena 10. oktobra 2023. godine i čine je predstavnici Ministarstva finansija, Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstva evropskih poslova, Centralne banke Crne Gore i Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore A.D.

Poslovanje i organizacija IRF CG je uređena Zakonom o IRF-u, koji je lex specialis. Komparativna analiza regulative sa rješenjima dobrih praksi razvojnih banaka u Evropskoj uniji, pokazala je da sadašnje zakonsko rješenje predstavlja limitirajući faktor ka daljem rastu i razvoju institucije, naročito uvažavajući sve aspekte uspješne integracije u EU i korišćenja raspoloživih fondova.

IRF CG je, kao državna razvojna finansijska institucija opredjeljen ostvarivanju strateških razvojnih ciljeva i sprovođenju ekonomske politike Vlade Crne Gore, koja se temelji na unaprjeđenju konkurentnosti, balansiranom regionalnom razvoju, uz poštovanje principa zelene ekonomije.

Ambiciozni strateški planovi daljeg razvoja Crne Gore i fokus na procesu EU integracija neminovno uslovljava dalji razvoj i institucija sistema.

Na osnovu smjernica iz strategija, kao i preporuka Evropske komisije u procesu integracije Crne Gore, može se konstatovati da se budući razvoj crnogorske privrede treba intenzivnije fokusirati na kreiranje rješenja baziranih na zelenoj ekonomiji i digitalnoj transformaciji. To za IRF CG ima poseban značaj u dijelu nastavka partnerske saradnje i obezbjeđenja sredstava od strane međunarodnih finansijskih institucija, koje sve više insistiraju na definisanju konkretnih ciljeva po osnovu učešća zelenog finansiranja. Ostvarivanje navedenog podrazumijeva kontinuirano unaprjeđenje finansijske i nefinansijske podrške sektoru mikro, malih, srednjih i srednje kapitalizovanih preduzeća u cilju povećanja potencijala privrednog rasta.

U skladu sa navedenim, Evropska investiciona banka kao strateški partner IRF CG je, u sklopu „ERI SME TA Instrumenta za Zapadni Balkan“, anagažovala konsultantsku kuću IPC, u cilju realizacije programa tehničke pomoći namijenjene promovisanju ekonomskog rasta kao i daljem razvoju MMSP-a uz kreiranje inovativnih finansijskih i nefinansijskih usluga. Tehnička

pomoć je fokusirana na: usklađivanje sa zakonskim i regulatornim zahtjevima, posebno u vezi sa pravnom tekovinom EU i procesom pristupanja Crne Gore EU i zahtjeva iz Poglavlja 9, koje se odnosi na finansijske usluge; revidiranje organizacionog i poslovnog modela u cilju snaženja kapaciteta IRF CG, kako bi bili u mogućnosti da osnažimo finansijske usluge u korist MMSP sektora i preduzetnika u Crnoj Gori, u kontekstu EU integracija i dostizanja ciljeva održivog razvoja. U fokusu je i unaprjeđenje sistema za monitoring i evaluaciju finansiranih projekata.

Transformacija IRF CG u razvojnu banku kroz odgovarajuće raspoložive programe podrške Evropske komisije, će omogućiti adekvatno usklađivanje i sa veoma zahtjevnim procesom Pillar assesmenta, kao preduslova za sertifikaciju od strane Evropske komisije za korišćenje raspoloživih fondova. Pillar assesment proces podrazumijeva evaluaciju sledećih oblast aplikanta: interna kontrola, računovodstvo, eksterna revizija, grantovi, nabavka, finansijski instrumenti, izuzeća od finansiranja, objelodanjivanje informacija o korisnicima, zaštita podataka. Korišćenjem EU fondova razvojna banka je u mogućnosti da kreira različite finansijske instrumente poput kredita, garancija i garantnih šema, ulaganje u rizični kapital-vlasnički kapital i slično, po uzoru na razvojne banke država članica Evropske unije. Za krajnje korisnike finansijski instrumenti omogućavaju veće zadovoljenje potreba, posebno sa stanovišta kapitala, niže kamatne stope, dužeg rok dospeljeća, smanjenih zahtjeva za kolateralom i drugo, uz veće multiplikativne efekte na cjelokupnu privredu i bolju alokaciju razvojnih sredstava.

Navedeno će značajno doprinijeti i ispunjavanju zahtjeva vezano za pregovaračka poglavlja 9 – Finansijske usluge, 11 - Poljoprivreda i ruralni razvoj, 19 - Socijalna politika i zapošljavanje, 20 - Preduzetništvo i industrijska politika, 22 - Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata.

Osim navedenog, transformacija u Razvojnu banku bi dovela do efikasnog korišćenja novih finansijskih instrumenata uključujući poslove osiguranja izvoza od netržišnih rizika. Obavljanjem poslova osiguranja izvoza, IRF CG bi preuzeo ulogu izvozno - kreditne agencije za obavljanje poslova osiguranja izvoza, u ime i za račun države, kao instrument kojim država podstiče izvoz i internacionalizaciju domaćih privrednih subjekata.

Konsultantska kompanija IPC, anagažovana od strane Evropske investicione banke posebno preporučuje razmatranje Zakon o Slovenačkoj izvoznoj i razvojnoj banci i praksu SID banke, koji je kreiran na osnovu najbolje prakse njemačke državne razvojne banke, KfW.

Uvažavajući navedeno, IRF CG je ukazano na mogućnost korišćenja TAIEX modela za angažmane kraće ročnosti, dok je za kompleksnije projekte, kao što je podrška transformaciji IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore, moguće koristiti Light Twinning model.

IV. ZADACI

Uvažavajući prioritete razvoja crnogorske privrede kao i definisane ciljeve, IRF CG će kreirati programe podrške sljedećim segmentima:

- Podrška rastu i razvoju prioritetnih sektora crnogorske ekonomije kroz obezbjeđenje pristupa finansijama za mikro, mala, srednja i srednje kapitalizovana preduzeća;
- Podrška preduzetništvu i posebnim ciljnim grupama (mladi, početnici u biznisu, žene, individualni poljoprivredni proizvođači);
- Zelena ekonomija i digitalna tranzicija;
- Podrška ravnomjernom regionalnom razvoju u cilju unaprjeđenja kvaliteta života kroz finansiranje infrastrukturnih projekata.

1. Ulaganja u prioritetne sektore crnogorske ekonomije

Opšti cilj definisan Strategijom razvoja MMSP 2023. – 2026. godine jeste težnja da se ovaj sektor ojača kako bi predstavljao pokretačku snagu transformacije i tranzicije Crne Gore ka digitalnoj i održivoj ekonomiji. Konkretna primjena je, u skladu sa Strategijom pametne specijalizacije, fokusirana na četiri prioritetne oblasti daljeg rasta i razvoja: energija i održiva životna sredina; održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti hrane; održivi i zdravstveni turizam i IKT, pri čemu je IKT horizontalan sektor jer daje poslovnu i tehnološku podršku ostalim prioritetnim sektorima.

Turizam, kao dominantna razvojna grana Crne Gore, je od ključnog značaja za ostvarenje ekonomske stabilnosti. Kao takav, pospješuje dalji razvoj komplementarnih privrednih grana, a u najvećoj mjeri poljoprivrede i prehrambene industrije, transporta, trgovine, građevinarstva. Komplementarnost sa ostalim sektorima je uporište za širi obuhvat i dalju konkretizaciju razvojnih planova, aktivnosti i mjera koje se odnose na cjelokupnu privredu.

Za postizanje boljih rezultata u sektoru turizma, neophodna je diversifikacija proizvoda i usluga. Ista se postiže kontinuiranim radom na održivom korišćenju svih prirodnih i stvorenih potencijala koje ima Crna Gora, a to bi rezultiralo produženjem turističke sezone i izbalansiranim regionalnim razvojem, uz poštovanje principa održivog razvoja destinacije.

Poljoprivreda predstavlja jedan od strateških razvojnih sektora u Crnoj Gori. Njeno učešće u BDP-u je u 2022. godini iznosilo 5,9%. Ekonomski značaj ogleda se i u učešću poljoprivrede u zapošljavanju radne snage, budući da je na porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima angažovana gotovo četvrtina ukupno zaposlenih u Crnoj Gori. Pored toga, poljoprivreda ima i druge važne uloge: osnova je za cjelokupan lanac vrijednosti hrane (prehrambenu industriju i povezane sektore); doprinosi razvoju turizma; podstiče razvoj brojnih drugih sektora (proizvodnja opreme, mehanizacije, ali i održiv razvoj i ublažavanje depopulacije seoskih područja).

Osnovne prepreke za jačanje konkurentnosti sektora proizvodnje hrane u Crnoj Gori su: niska produktivnost po jedinici površine, nepovoljna starosna struktura u ruralnim područjima, nerazvijena ruralna infrastruktura, kao i nepostojanje adekvatnog oblika udruživanja poljoprivrednih proizvođača u većini sektora poljoprivredne proizvodnje. S tim u vezi, a u skladu sa Strategijom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja 2023.-2028. fokus je, između

ostalog, na povećanju otpornosti i konkurentnosti proizvodnje i preradi bezbjedne hrane kao i podizanju kvaliteta života i obima ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima.

Komplementarnost razvoja i integracije sektora poljoprivrede i proizvodnje hrane, sa sveobuhvatnim brendiranjem Crne Gore kao turističke destinacije, neophodno je za dostizanje optimalnih nivoa iskorišćenosti i doprinosa crnogorskoj privredi.

Navedeno ukazuje na perspektive daljeg rasta i razvoja crnogorske privrede, a samim tim i na fokus finansijske podrške IRF CG.

IRF CG, kao nacionalna razvojna institucija, će biti posvećen pružanju finansijske podrške kako bi se u što kraćem roku ostvarili očekivani efekti navedene mjere, a u cilju razvoja zelenog turizma, uz poboljšanje efikasnosti korišćenja resursa (cirkularna ekonomija) i intenziviranje primjene novih tehnologija/digitalizacije.

Navedenom mjerom se takođe daje podrška produženju trajanja turističke sezone čime će se podsticati veća iskorišćenost smještajnih kapaciteta, uz stvaranje preduslova za kontinuirano otvaranje novih radnih mjesta.

Sve gore navedeno je, takođe, i u službi smanjenja uvozne zavisnosti, tj. poboljšanja spoljnotrgovinskog bilansa. Dalje unaprjeđenje, tj. smanjenje uvozne zavisnosti i povećanje izvoza, bazirano je na strateškim i operativnim ciljevima industrijske politike. Shodno tome, jedna od ključnih aktivnosti IRF CG će biti pružanje podrške privredi za uvođenje novih tehnologija i ulaganja u proizvodnju i preradu, povećanje kapaciteta i zadovoljavanje standarda i sertifikata, čime bi se osigurao stabilan kvalitet proizvodnje na dugi rok i obezbijedilo veće učešće na domaćem i stranom tržištu. Podrška investicijama u sektorima industrije, mjerama savremenih tehnologija i njihovoj primjeni, posebno u sektoru prerađivačke industrije, doprinijeće efikasnosti ulaganja i podsticanju proizvodnje ka višim fazama prerade.

Osim navedenog izuzetno je važna podrška koju IRF CG pruža u dijelu upravljanja likvidnošću.

Uloga IRF CG je bila izuzetno značajna u periodu 2020. - 2022. godine u saniranju problema nelikvidnosti. Zahvaljujući uspješnoj turističkoj sezoni, ovaj izazov je značajno umanjen, ali je kontinuirana pažnja i dalje potrebna. Naime, kroz kratkoročne kredite - faktoring finansiranje, crnogorskim privrednicima se pruža mogućnost da naplate svoja potraživanja za prodatu robu ili izvršenu uslugu prije dospijeca za naplatu. Ovo je posebno važno za one privrednike kojima je skraćenje roka naplate potraživanja ponekad od presudne važnosti za nastavak poslovanja (mali proizvođači, individualni poljoprivrednici, itd.). Pored faktoringa, koji je prepoznat kao jedan od najboljih proizvoda za prevazilaženje problema (ne)likvidnosti, IRF CG nudi i niz drugih proizvoda u zavisnosti od potrebe preduzeća (finansiranje trajnih obrtnih sredstava, refinansiranje postojećih kreditnih zaduženja, kratkoročni krediti, krediti za pripremu turističke i poljoprivredne sezone i slično).

2. Razvoj preduzetništva kroz podršku posebnim ciljnim grupama

IRF CG će poseban fokus u narednom periodu imati na inkluzivnom rastu i razvoju koji uključuje promovisanje samozapošljavanja žena i mladih u cilju njihovog ekonomskog osnaživanja i eliminisanja identifikovanih prepreka za započinjanje sopstvenog biznisa.

U Crnoj Gori je prepoznat potencijal angažovanja žena i mladih kao preduzetnika, tako da su dostupni različiti modeli finansijske i nefinansijske podrške. Međutim, mladi i žene u Crnoj Gori su suočeni sa specifičnim izazovima u startovanju biznisa, a koji se uglavnom odnose na nedostatak: vještina za preduzetnički poziv, adekvatnog obrazovanja, radnog iskustva i finansijskih sredstava za započinjanje biznisa.

Osim toga, analiza prepreka za iniciranje preduzetničkih ideja je ukazala na nedostatak kolaterala kao jednu od glavnih barijera za dobijanje finansijske podrške, a samim tim i za realizaciju poslovne ideje. Taj problem je djelimično riješen, posebno u oblasti poljoprivrede, jer je poljoprivrednicima omogućeno korišćenje kolaterala na ruralnom području. Takođe, počev od 2020. godine dostupni su novi instrumenti koji se realizuju kao podrška posebnim ciljnim grupama i to u vidu garantnih šema.

Poseban segment koji je u fokusu finansijske podrške IRF CG su i individualni poljoprivredni proizvođači, jer poljoprivreda predstavlja značajan izvor prihoda, posebno stanovništva sjevernog regiona. Osim toga sektor poljoprivrede ima važnu ulogu u ekonomiji i turističkoj ponudi Crne Gore, tako da ga je neophodno unaprijediti kroz modernizaciju i standardizaciju, u cilju povećanja održivosti crnogorske privrede, smanjenja uvozne zavisnosti a i kreiranja izvoznog potencijala.

Mehanizmi podrške koje pruža IRF CG su od naročitog značaja, s obzirom da komercijalne banke, zbog stepena rizika i neadekvatnog kolaterala potencijalnih klijenata, nijesu spremne da aktivnije podrže ovu kategoriju preduzetnika.

3. Podsticaj održivom razvoju kroz zelenu i digitalnu tranziciju

U saradnji sa međunarodnim finansijskim partnerima, IRF CG će tokom 2024. godine aktivno raditi na implementaciji programa podrške klimatski održivim projektima, koji se baziraju na: proizvodnji obnovljive energije, energetske efikasnosti u relevantnim sektorima (poljoprivreda, turizam, proizvodnja i prerada), saobraćaj, efikasnost prilikom korišćenja resursa (voda, šume), upravljanje otpadom i slično.

Crna Gora, koja je naglašeno orjentisana na turizam, a pritom deklarirana kao ekološka država, posebnu pažnju mora posvetiti valorizaciji zelenog rasta i cirkularne ekonomije, integrišući demografske, društvene, prirodne i ekonomske aspekte privrednog razvoja, kako je i navedeno u Nacionalnoj strategiji održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine, kojom su univerzalni UN ciljevi održivog razvoja prenešeni u nacionalni kontekst. Industrijska politika Crne Gore 2019.-2023. godine uvažava principe bazirane na razvoju zelene ekonomije, resursne efikasnosti i održive proizvodnje i potrošnje, upravljanju industrijskim otpadom, uvođenju ekoloških standarda i definisanju mjera i aktivnosti za njihovu implementaciju.

Prethodno utvrđeni cilj smanjenja gasova sa efektom staklene bašte - da se do 2030. godine ostvari smanjenje od 30% u odnosu na referentnu 1990. godinu, a na koji se Crna Gora obavezala, ostvaren je 2018. godine. U posljednjoj reviziji Nacionalno utvrđenog doprinosa (NDC), Crna Gora postavlja novi cilj smanjenja gasova sa efektom staklene bašte od 35% do 2030. godine.

Shodno navedenom u narednom periodu jako je važno identifikovati projekte i pružiti podršku integraciji rješenja koja podržavaju zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju. To naročito dobija na značaju nakon povećanja ambicija na klimatskom polju predstavljenih Evropskim

zelenim planom, koje se odnose na povećano učešće čiste energije, energetske efikasnosti, pametne mobilnosti i forsiranje investicija u ekološki održivu poljoprivredu i očuvanje biodiverziteta.

4. Podrška infrastrukturnim projektima u cilju unaprjeđenja kvaliteta života i uravnoteženog regionalnog razvoja

Vizija regionalnog razvoja Crne Gore definisana Strategijom regionalnog razvoja 2023.-2027. je ravnomjerniji regionalni razvoj za život po mjeri čovjeka, zasnovan na konkurentnosti, inovativnosti, unaprjeđenju ljudskog kapitala, digitalizaciji, dekarbonizaciji i socijalnoj inkluziji. Navedeno istovremeno podrazumijeva povećanje kvaliteta života svih građana/ki, kroz veću zapošljivost i dohodak per capita i posljedično smanjenje rizika od siromaštva i migracija.

Dostizanje navedenog, između ostalog se zasniva na povećanju konkurentnosti regiona kroz unaprjeđenje infrastrukture, poboljšanje poslovnog ambijenta i razvoj prioriternih sektora i sektora sa potencijalom rasta.

Posebne oblasti djelovanja se odnose na: razvoj prioriternih sektora sa potencijalom rasta sa fokusom na diverzifikaciju turističkog proizvoda, prerađivačku industriju i valorizaciju kulturne baštine, unaprjeđenje saobraćajne infrastrukture, zaštita životne sredine, razvoj energetike, adaptacija i mitigacija efekata klimatskih promjena.

Uvažavajući navedeno podrška ravnomjernom regionalnom razvoju kroz razvoj infrastrukture je izuzetno značajan mehanizam koji će IRF CG u saradnji sa nadležnim ministarstvima i opštinama unaprijediti tokom 2024. godine.

Osim navedenog fokus je kreiranje optimalnog ambijenta za privlačenje domaćih i stranih investicija što se u određenoj mjeri smatra i preduslovom daljih investiranja, u cilju sveukupnog razvoja i kreiranja novih radnih mjesta.

V. INSTRUMENTI FINANSIJSKE PODRŠKE

Dinamično okruženje uslovljeno globalnom zdravstvenom i bezbjedonosnom krizom nameće potrebu da se konstantno analiziraju potrebe tržišta i u skladu sa tim poboljšavaju postojeći, ali i kreiraju novi instrumenti podrške.

Portfolio koji je na raspolaganju se odnosi na kratkoročne, srednjoročne i dugoročne kredite.

Kratkoročnim kreditima se finansiraju tekuće aktivnost i likvidnost preduzeća kroz otkup potraživanja (faktoring finansiranje). Njihova je ročnost do godinu dana i pretežno se koriste za pripremu turističke ili poljoprivredne sezone, kao i za sve one potrebe kojima se održava likvidnost preduzeća.

Srednjoročni krediti su namijenjeni finansiranju potreba privrede koje zahtijevaju ročnost od jedne do pet godina.

Dugoročni krediti su krediti čija je ročnost preko pet godina, i kojima se često finansiraju veće investicije i razvojni projekti. Ovi krediti mogu biti namijenjeni za ulaganja u investicione projekte i projekte od strateškog značaja za privredu.

IRF CG će nastaviti da koristi EaSI garantne šeme.

Osim navedenih instrumenata podrške rastu i razvoju crnogorske privrede, realizovaće se i ostali instrumenti u skladu sa prioritetima (grantovi, subvencije i sl.).

Uslovi po kojima će se realizovati instrumenti u 2024. godini će biti preciznije definisani u okviru pojedinačnih kreditnih linija za 2024. godinu.

Uvažavajući činjenicu da IRF CG finansira crnogorsku privredu, dominantno, iz sredstava obezbijeđenih po osnovu pozajmica od strane međunarodnih finansijskih institucija, a u situaciji kada je evidentna složena situacija na međunarodnom finansijskom tržištu, koja se ogleda u kontinuiranom rastu kamatnih stopa, nameće se potreba za dodatnom oprežnošću u dijelu kreiranja kamatnih stopa prema krajnjim korisnicima po osnovu ovih sredstava. Osim toga fokus će biti i na dodatnoj saradnji sa relevantnim ministarstvima u dijelu kreiranja namjenskih programa podrške koje uključuju subvencije po osnovu kamatne stope.

Kamatna stopa je i instrument promovisanja prioriternih djelatnosti i nivoa investicione aktivnosti. U skladu sa tim, stimulacije tj. umanjenja kamatnih stopa će se odobravati u skladu sa prioritetima i mogućnostima.

IRF CG će i u narednom periodu obezbijediti posebne uslove za one subjekte koji projekte realizuju u opštinama sjevernog regiona i u opštinama koje su ispod prosjeka razvijenosti na nivou Crne Gore. Pored posebno definisanih uslova za opštine koje su ispod prosjeka razvijenosti i opštine sjevernog regiona, IRF CG će definisati i stimulacije za ove opštine, ali i za one subjekte koji realizacijom projekta planiraju da zaposle više novih lica bez obzira na regionalnu pripadnost projekta. Stimulacija će se ogledati u smanjenju kamatne stope.

Kreditna podrška sektoru MMSP, preduzetnicima i srednje kapitalizovanim preduzećima posredstvom i uz učešće poslovnih banaka realizuje se na osnovu potpisanog Protokola o poslovnoj saradnji sa svim bankama u Crnoj Gori, koje su iskazale svoj interes i spremnost da učestvuju u ovim aktivnostima.

Kreditni uslovi po kojima će se realizovati instrumenti IRF CG za 2024. godinu ka krajnjem korisniku su sljedeći:

- Iznos kredita do 5 miliona eura;
- Rok otplate kredita do 15 godina (uključujući mogućnost korišćenja grejs perioda);
- Grejs period do 5 godina;
- Proporcionalan sistem obračuna kamata prilagođen potrebama privrede i održivosti IRF CG.

Izuzetno, maksimalni iznos kredita/factoringa biće na nivou do 10 miliona eura, uz uvažavanje limita izloženosti definisanih aktima IRF CG.

Za sve projekte koji su od posebnog značaja i/ili zahtijevaju bilo kakva odstupanja od gore navedenih kriterijuma i limita izloženosti, tražiće se posebno odobrenje od strane Osnivača.

Poštujući principe dosadašnjeg poslovanja, a u skladu sa ugovornim obavezama prema međunarodnim partnerima, sljedeće djelatnosti neće biti predmet kreditne podrške ni u 2024. godini:

- Proizvodnja i prodaja vojne opreme ili usluga;

- Izgradnja stambenih i poslovnih prostora radi prodaje, kao i izgradnja benzinskih pumpi;
- Učešće u projektima kojima se krše međunarodno priznata prava radnika, uključujući bezbjednost na radu, pravila i procedure u Crnoj Gori;
- Bilo koja aktivnost koja se smatra nezakonitom ili štetnom po okolinu i opasnom za ljudsko zdravlje;
- Bankarstvo i osiguranje;
- Trgovina valutama i hartijama od vrijednosti;
- Djelatnosti izdavanja novina i drugih povremenih izdanja, djelatnosti proizvodnje i emitovanja radijskog i televizijskog programa, djelatnosti novinskih agencija;
- Kupovina udjela u drugim društvima, akcija i ostalih vrijednosnih papira;
- Nemoralne i nelegalne aktivnosti.

VI. UPRAVLJANJE RIZICIMA

S obzirom na zakonom definisanu djelatnost, IRF CG se u svom poslovanju susrijeće sa različitim vrstama rizika koji mogu imati negativan uticaj na finansijski rezultat i kapital. S tim u vezi, adekvatan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i održivosti institucije, a sve u cilju minimiziranja rizika u poslovanju i naravno uz ispunjenje definisane misije.

Prepoznajući ove intencije, IRF CG je u svoje poslovanje uveo kulturu upravljanja rizicima, kao način za efikasan rast i razvoj svih aspekata poslovanja u budućnosti.

IRF CG u svom poslovanju koristi koncept upravljanja rizicima u skladu sa regulativom koju je propisala Centralna banka Crne Gore, ali i u skladu sa najboljom bankarskom praksom.

IRF CG je u prethodnom periodu usvojio niz akata koji su sastavni dio strategije upravljanja rizicima nastojeći da se postigne dugoročna održivost kroz optimizaciju odnosa rizika i pozicije kapitala, ali i da se obezbjedi likvidno poslovanje institucije i ostvarivanje godišnjih planova finansiranja.

Iako je u svom poslovanju izložen većem broju rizika, IRF CG je prepoznao potrebu aktivnog upravljanja posebno sljedećim vrstama rizika: kreditni rizik, rizik likvidnosti, rizik kamatne stope i operativni rizik. Upravljanje ovim rizicima je od presudnog značaja, jer se neadekvatnom procjenom i kontrolom rizika i po samo jednom pojedinačnom plasmanu ili transakciji može ugroziti finansijski sistem IRF CG.

Upravljanje kreditnim rizikom predstavlja ključnu komponentu sveobuhvatnog sistema upravljanja rizicima i od presudnog je značaja za dugoročan uspjeh. Kreditni rizik je osnovni rizik sa kojim se IRF CG u svom poslovanju suočava i u 2024. godini će nastaviti da mu se posvećuje posebna pažnja. Ovo se ostvaruje na način što se kreditnim rizikom upravlja na individualnom nivou i na portfolio nivou:

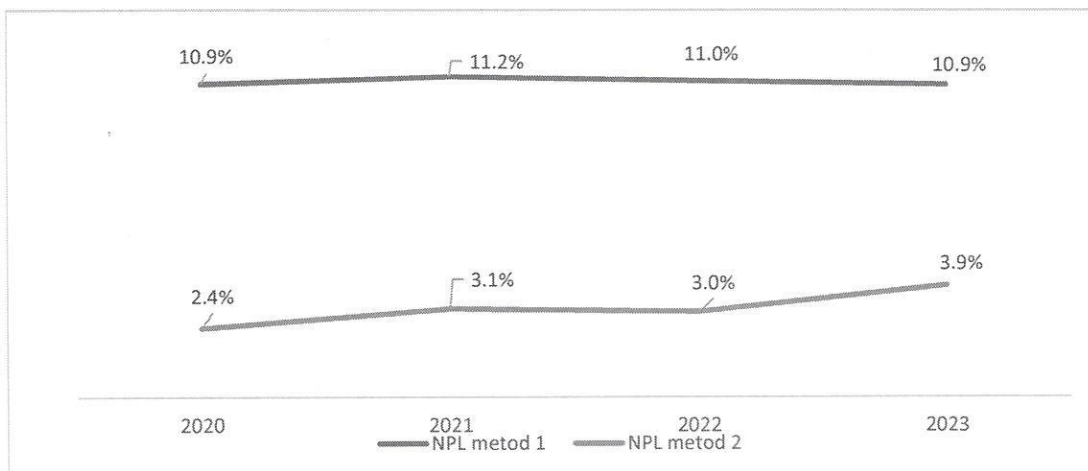
- Na individualnom nivou, sveobuhvatna i temeljna procjena rizičnog profila svakog dužnika podrazumijeva prikupljanje dovoljno relevantnih informacija o zajmotražiocu i razmatranje glavnih faktora i to: namjena plasmana i izvori otplate, sposobnost servisiranja kredita u predviđenom roku otplate, dinamika i izvori otplate kredita, finansijsko stanje korisnika kredita u posljednje tri godine uključujući i dostupne podatke za tekuću godinu, osjetljivost na promjene ekonomskih i tržišnih uslova, kreditna istorija zajmotražioca, trenutna kreditna sposobnost, kao i procjena kreditne sposobnosti u budućnosti na osnovu projekcije budućih gotovinskih tokova u različitim scenarijima, stanje u sektoru privrede u okviru koje zajmotražilac posluje, njegov položaj u sektoru i adekvatnost i kvalitet sredstava obezbjeđenja, posebno sa aspekta utrživosti kolaterala.
- Na portfolio nivou sistem za upravljanja kreditnim rizikom podrazumijeva praćenje strukture i kvaliteta cjelokupnog portfolija.

Koncentracija kreditnog rizika može se manifestovati na više načina i javlja se kad god postoji više kredita sa sličnim karakteristikama. Koncentracija kreditnog rizika podrazumijeva da portfolio sadrži veće izloženosti prema: jednom dužniku, grupi povezanih lica, određenom sektoru privrede, geografskom regionu, stranoj zemlji ili grupi zemalja čije su ekonomije povezane, vrsti proizvoda (vrsti plasmana), vrsti kolaterala. Visok nivo koncentracije izloženosti prema nekoj od gore navedenih kategorija, može imati negativne efekte na prihode i kapital IRF CG u slučaju problema unutar tako definisanih skupova. IRF CG aktivno upravlja koncentracijom rizika, kako koncentracijom kreditne izloženosti tako i sektorskom koncentracijom, definišući limite kontrole istih i svodeći rast koncentracije na projekte od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

Rizik likvidnosti predstavlja vjerovatnoću da IRF CG neće moći obezbijediti dovoljno novčanih sredstava za izmirenje obaveza u trenutku njihovog dospjeća ili vjerovatnoću da će za izmirivanje dospjelih obaveza morati pribavljati novčana sredstva uz značajne troškove. Adekvatnim planiranjem novčanih priliva i odliva i sveobuhvatnim upravljanjem rizicima obezbjeđuje se likvidnost finansijskog sistema IRF CG. Uvažavajući složenu situaciju na međunarodnom finansijskom tržištu i činjenicu da IRF CG obezbjeđuje sredstva za finansiranje crnogorske privrede primarno po osnovu pozajmica od strane međunarodnih finansijskih institucija upravljanje likvidnošću, tj. pravovremeno angažovanje ovih fondova dobija dodatni značaj.

Rizik kamatne stope predstavlja negativan uticaj promjene kamatnih stopa na finansijski položaj IRF CG. IRF CG u svom poslovanju koristi fiksne kamatne stope, prilikom odobravanja sredstava krajnjim korisnicima, a i prilikom zaduživanja pri čemu je dodatna pažnja potrebna kako bi se neutralisali efekti vremenskog jaza koji utiče na finalnu odluku o krajnjim kamatnim stopama. Situacija na globalnom finansijskom tržištu u posljednjih 12 mjeseci se dramatično promijenila i kamatne stope su značajno porasle. 6-mjesečni EURIBOR u prethodnih 12 mjeseci porastao je za 2,4 procentna poena (od 1,731% do 4,128%). Navedeno direktno utiče na troškove finansiranja IRF CG i potrebu za kontinuiranom optimizacijom kamatnih stopa ka krajnjim korisnicima IRF CG. U skladu sa strateškim opredjeljenjem IRF CG, održavaće se umjereni nivo izloženosti ovoj vrsti rizika.

Operativni rizik predstavlja rizik od gubitaka koji nastaju zbog neadekvatnih procedura i neuspjelih internih procesa, ljudskog faktora, sistemskih ili eksternih događaja. Kako je IRF CG u prethodnom periodu usvojio Pravilnik koji definiše upravljanje operativnim rizikom i njegovo svođenje na najmanju moguću mjeru, to će se njegova primjena nastaviti i u 2024. godini.

U periodu 2020.-2023. godine učešće nekvalitetnih plasmana bio je na približno istom nivou, uz blagi pad na 30.09.2023. godine, dok je iznos plasmana koji kasne preko 90 dana imao rastući trend u 2021. godini, sa primjetnim porastom na 30.09.2023. godine, što se može vidjeti u narednom dijagramu na kojem su predstavljene 2 metode kalkulacije NPL (NPL metod 1 bazira na klasifikaciji Centralne banke Crne Gore, a NPL metod 2 se bazira na broju dana kašnjenja). Nivo nekvalitetnih plasmana u apsolutnom iznosu u periodu od 2020. godine do 30.09.2023. godine je u konstantnom padu, ali zbog redovne i prijevremene otplate i dijela kvalitetnog portfolija nivo NPL ne prikazuje značajnije smanjenje:

Izražena razlika koja postoji između 2 prikazane metode rezultat je restrukturiranja značajnog dijela portfolija IRF CG, gdje je uvođenjem grejs perioda ili kroz druge vidove restrukturiranja odloženo izmirivanje cjelokupnih anuiteta, dok su klasifikacije kredita pogoršane usljed povećanog kreditnog rizika.

S obzirom da je i 2023. godina bila godina ekonomskog oporavka crnogorske privrede, uz dominantnu tražnju za finansiranjem likvidnosti i pojavu novih izazova na tržištu, a u cilju stimulisanja investicione aktivnosti u narednom periodu IRF CG će primjenjivati sljedeće limite u kreditiranju:

- Izloženost IRF CG prema jednom licu ili grupi povezanih lica ne može iznositi više od 10% sopstvenog kapitala IRF CG, pri čemu za određene klijente, po diskrecionoj ocjeni IRF CG, maksimalna izloženost može iznositi najviše 20% sopstvenog kapitala IRF CG, posebno cijeneći kreditni bonitet klijenta, kapitalizovanost, kolateralizaciju plasmana i druge relevantne faktore;
- Izloženost IRF CG prema jednom licu ili grupi povezanih lica po osnovu kredita za realizaciju projekta od lokalnog, regionalnog ili državnog značaja, može prelaziti

prethodno definisan limit od 20% kapitala IRF CG, ali najviše do 50% sopstvenog kapitala IRF CG i može se odobriti samo uz saglasnost Vlade Crne Gore;

- Ukupan iznos 20 najvećih izloženosti IRF CG, isključujući izloženosti kredita za finansiranje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja, može iznositi najviše 250% kapitala IRF CG;
- Ukupan iznos velikih izloženosti ne može biti veći od 500% sopstvenog kapitala IRF CG;
- Izloženost IRF CG prema poslovnoj banci (kreditni plasirani preko poslovnih banaka, bez depozita) ne može iznositi više od 25% sopstvenog kapitala IRF CG.

IRF CG će i u 2024. godini aktivno upravljati rizicima, posebno kreditnim rizikom, vodeći računa o ispunjavanju svoje zakonom definisane uloge, kroz pružanje snažne finansijske podrške crnogorskoj privredi.

VII. MONITORING I NAMJENSKA KONTROLA FINANSIJSKIH PLASMANA

Tokom 2024. godine, kao i u prethodnom periodu, nastaviće se sa kontrolom namjenskog korišćenja finansijskih plasmana u skladu sa procedurama i internim aktima IRF CG.

Odobrena kreditna sredstva se moraju utrošiti namjenski. Namjena sredstava u pogledu strukture (osnovna/obrtna) definisana je uslovima finansijske podrške IRF CG.

Korisnici finansijskih sredstava obavezni su da, u skladu sa Ugovorom koji zaključuju sa IRF CG, omoguće predstavnicima IRF CG nesmetanu kontrolu i obezbijede zahtijevanu dokumentaciju za vršenje kontrole.

Sadržaj i postupak kontrole namjenske upotrebe finansijskih sredstava zavisi od toga da li se finansijska sredstva odobravaju direktno ili posredstvom i uz garancije poslovnih banaka, kao i od samog načina realizacije sredstava kredita.

Kontrola namjenskog korišćenja sredstava se vrši nakon realizacije odobrenih sredstava u rokovima koji su predviđeni internim aktima IRF CG.

Kontinuirana kreditna aktivnost, pomjeranje strukture portfolija u korist direktnih kreditnih plasmana u odnosu na plasmane realizovane posredstvom poslovnih banaka, uslovljava intenziviranje svih aktivnosti praćenja, mjerenja i kontrole kreditnog rizika kako bi se osigurala konstantna finansijska stabilnost IRF CG.

Monitoring u vezi sa bilo kojim klijentom podrazumijeva set aktivnosti, od momenta odobrenja kredita do konačne otplate ili do konačnog ispunjenja bilo koje druge obaveze prema IRF CG, što omogućava kontinuirano praćenje i kontrolu odobrenih finansijskih plasmana.

Cilj je da se sagledaju performanse kako cjelokupnog portfolija, tako i svakog pojedinačnog kredita. Suština praćenja ukupnog portfolija je ostvarivanje kreditne politike i politike likvidnosti IRF CG, profitabilnosti i adekvatnosti kapitala.

Praćenje pojedinačnih plasmana je značajno sa aspekta blagovremenog konstatovanja problema u servisiranju dugova od strane korisnika i preduzimanja korektivnih akcija u cilju relativizacije kreditnih rizika.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG, uspostavljen je sistem praćenja strukture i kvaliteta različitih dijelova kreditnog portfolija u skladu sa prirodom, veličinom i kompleksnošću ukupnog portfolija IRF CG.

Interni akt "Opšta pravila i procedura za praćenje portfolija Fonda" koji definiše aktivnosti koje IRF CG preduzima u cilju praćenja kako ukupne strukture i kvaliteta kreditnog portfolija, tako i praćenja pojedinačnih finansijskih plasmana, se ažurira i unaprjeđuje, u cilju prilagođavanja aktivnosti praćenja stanja kreditnog portfolija. Navedena procedura propisuje prikupljanje i praćenje svih relevantnih informacija koje bi mogle upućivati na povećanje rizičnosti plasmana i kolaterala, kao i izvještavanje svih lica uključenih u proces upravljanja kreditnim rizikom o tim informacijama, kako bi se vršila ponovna procjena rizičnosti plasmana.

U procesu monitoringa od velike je važnosti da se na osnovu utvrđenih pokazatelja periodično vrše korektivne aktivnosti i da se upravlja na odgovarajući način nekvalitetnim plasmanima, da se smanjuje izloženost prema određenom klijentu ili grupi klijenata koji su pokazali pad kreditne sposobnosti, odnosno koji su imali pad rejtinga u određenom vremenskom periodu i slične aktivnosti koje će uticati na smanjenje nivoa nekvalitetnih plasmana.

U skladu sa Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG, IRF CG je ustanovio pravila za upravljanje nekvalitetnim plasmanima u cilju sistematičnog i kontinuiranog pristupa istom, kao i u cilju intenzivnog smanjenja postojećeg i budućeg nivoa nekvalitetnih plasmana.

Izrađen je interni akt „Pravila za upravljanje nekvalitetnim plasmanima“ čiji je osnovni cilj da se obezbijedi efikasnije praćenje/upravljanje nekvalitetnim plasmanima, čime bi se uticalo na poboljšanje kvaliteta portfolija i u krajnjem na poboljšanje finansijske pozicije IRF CG.

VIII. MEĐUNARODNA I DOMAĆA SARADNJA

Tekuća kriza izazvana nizom makro-ekonomskih šokova je apostrofirala izazove koji stoje pred crnogorskom privredom i finansijskim tržištem. Visok nivo inflacije se u prethodnom periodu „prelio“ i na finansijsko, odnosno kreditno kapitalno tržište, kako na svjetskom i evropskom nivou, tako i na crnogorskom. U periodu jul 2022. – septembar 2023. godine (14 mjeseci), ključne referentne kamatne stope Evropske Centralne Banke su povećane za 450 baznih poena, što je istorijski rekord. Ovako visok rast kamatnih stopa se odrazio i na cijenu koštanja novca u Crnoj Gori kao i na izvore finansiranja IRF CG, dok je rast sistemskog rizika sa rastućim rizikom stagflacije i promjenom ekonomskog ciklusa u Evropi uticao na značajno veći rast dugoročnih kamatnih stopa i time ugrozio oporavak investicione aktivnosti neophodne za podršku restrukturiranju privrede, dostizanje ciljeva održivog razvoja i podsticanja regionalnog razvoja.

Tržišna dinamika je usmjerila fokus tražnje za kreditima privrede na održavanje likvidnosti i finansiranje obrtnog kapitala i kratkoročnih obaveza, odnosno na kratkoročno finansiranje.

U ovom kontekstu će u narednom periodu biti još važnija uloga IRF CG kao crnogorske razvojne finansijske institucije sa ciljem pružanja dugoročnih, održivih finansijskih neophodnih za finansiranje investicionih projekata i projekata razvoja infrastrukture, obezbjeđivanja adekvatnog pristupa finansijama svih sektora privrede sa akcentom na rizičnije segmente i strateška sektorska usmjerenja, snaženja potencijala za kontra-cikličnim finansiranjem ali i sa ciljem obavljanja niza drugih funkcija kao što su održavanje sigurnosti i stabilnosti finansijskog sistema, postizanje „dodatnosti“ u finansiranju, kreditno signaliziranje, uticaj na ispravljanje tržišnih neuspjeha itd.

Navedene uloge IRF CG su važne kako bi se ostvarilo restrukturiranje crnogorske ekonomije u srednjem roku, ka sektorima prerađivačke industrije, šumarstva, saobraćaja, skladištenja i transporta, energetike, ali i ka brzorastućem sektoru informisanja i komunikacija, koji su pokazali značajnu otpornost na eksterne šokove. Kriza na tržištu namirnica je naglasila i ulogu IRF CG u segmentu podrške domaćoj proizvodnji prehrambenih proizvoda kako bi se supstituisao sve skuplji uvoz, pogotovu u kontekstu razvoja turizma i osnažio trgovinski bilans države uz jačanje samodovoljnosti.

Dodatan izazov predstavlja i obaveza IRF CG, koja proističe iz potpisanih ugovora s međunarodnim kreditorima u smislu snažnog fokusa na „ozelenjavanje“ crnogorske ekonomije kroz klimatsko finansiranje, kako bi se dostigli nacionalno definisani ciljevi održivog razvoja. IRF CG je tokom proteklih godina značajno povećao aktivnosti u ovoj oblasti, dok se značajno intenziviranje očekuje početkom 2024. godine uspostavljanjem savremenog metodološkog okvira baziranog na inovativnim međunarodnim praksama i rješenjima.

IRF CG kroz saradnju sa institucijama EU pomaže evropske integracije Crne Gore podstičući razvoj finansijskog tržišta, kako bi Crna Gora na što efikasniji način konvergirala ka željenoj međunarodnoj zajednici, odnosno imala adekvatnu trajektoriju evropskih ekonomskih integracija.

Svi gorenavedeni izazovi utiču na neophodnost visoke fleksibilnosti i operabilnosti funkcije međunarodne saradnje kako bi se obezbijedila efektivna, adekvatna, povoljna i pravo-obimna sredstva za nastavak ispunjavanja sve zahtjevnije uloge IRF CG u finansijskom ekosistemu Crne Gore.

EIB grupa

Evropska investiciona banka (EIB)

Evropska investiciona banka (EIB) je finansijska institucija Evropske unije. Kroz investicione projekte i programe, podstiče uravnotežen razvoj i ekonomsku i socijalnu koheziju u državama članicama EU, kao i van Evropske unije. EIB je najveća multilateralna kreditna institucija na svijetu i jedan od najvećih pružalaca klimatskog finansiranja.

Izmjenom kreditne politike u sektoru energetike, odnosno ukidanjem finansijske podrške za projekte vezane za eksploataciju fosilnih energenata, EIB je zvanično krajem 2019. godine predstavio ambiciozan projekat kako bi postao „Klimatska banka Evropske unije“. Kako bi postigla postavljene klimatske ciljeve, EIB grupa je definisala „Mapu puta klimatske banke EIB grupe“ koja podržava „Evropski Zeleni Dil (Plan)“, sa ambicioznim ciljem da Evropska Unija postane ugljenično-neutralna do 2050. godine.

Ukupno zaključeni kreditni aranžmani sa EIB-om su do sada vrijedni 520 miliona eura kroz jedanaest (11) ugovornih aranžmana.

Kreditna sredstva su plasirana preduzetnicima, mikro, malim, srednjim i srednje kapitalizovanim preduzećima, ali i za infrastrukturne i ekološke projekte, javnim preduzećima i lokalnim samoupravama što dovoljno govori o EIB-u kao najznačajnijem međunarodnom partneru IRF CG-a, koji finansira najveći dio portfelja IRF CG.

Zaključivanjem desetog ugovora sa EIB-om oktobra 2021. godine, saradnja sa EIB-om se proširila i na *projekte klimatske akcije* (projekti koji imaju za cilj ispunjavanje ciljeva zaštite životne sredine kao što su energetska efikasnost, smanjenje emisija gasova koji izazivaju efekat „staklene bašte“, ulaganje u obnovljive izvore energije, generalnu resursnu efikasnost (upravljanje vodama, otpadom itd.), ali i za zaštitu zdravih ekosistema u Crnoj Gori. U dijelu kreditiranja projekata klimatske akcije IRF CG je pionirska finansijska institucija u Crnoj Gori. U cilju efikasne realizacija pomenutog ugovora razmatra se dodjeljivanje tehničke pomoći od strane EIB-a, kako bi se omogućilo adekvatno učešće projekata klimatske akcije.

Detaljna analiza efekata EIB finansiranja u Crnoj Gori putem IRF CG iz 2019. godine, pokazala je da modalitet plasiranja koncesionih EIB-ovih sredstava ovim putem ostvaruje najveći uticaj u Crnoj Gori, kada je u pitanju *poboljšanje pristupa finansijama privredi*. U tom smislu EIB je odlučio da ovaj modalitet saradnje zadrži što je i potvrđeno zaključivanjem četiri nova kreditna aranžmana u periodu nakon analize, na iznos od dvije stotine (200) miliona eura.

Dodatno, u cilju podrške zapošljavanja mladih ljudi u Crnoj Gori, IRF CG je dio „EYET“ inicijative EIB-a. Ovom inicijativom se dodatno stimulišu privrednici da, ukoliko zaposle izvjesni broj mladih osoba u zavisnosti od veličine preduzeća, ostvare dodatno umanjeње kamatne stope.

Evropski investicioni fond

Evropski investicioni fond je specijalizovan u domenu pružanja finansijskih usluga mikro, malim i srednjim preduzećima širom Evrope. Član je EIB grupe. Vlasnici ovog fonda su Evropska Investiciona Banka, Evropska Unija kao i širok spektar javnih i privatnih banaka i finansijskih institucija.

IRF CG je uspostavio saradnju koja se odnosi na implementaciju COSME programa kao i programa zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI). Program zapošljavanja i socijalne inovacije (EaSI) je instrument finansiranja na nivou EU a pokrenut od strane Evropske Komisije namijenjen promociji visokog nivoa kvalitetnog i održivog zapošljavanja, garantujući adekvatnu i pristojnu socijalnu zaštitu, borbu protiv socijalne isključenosti i siromaštva i poboljšanja uslova rada. Za period 2021.–2027. godine, EaSI program je postao dio Evropskog socijalnog fonda Plus (ESF+)¹.

Jedan od tri programska postulata EaSi programa je „*Mikrofinansiranje i socijalno preduzetništvo*“ u okviru kojeg funkcioniše finansijski instrument – EaSi garantni fond, čiji je organ upravljanja Evropski investicioni Fond (EIF), namijenjen podršci mikrofinansiranju.

¹ <https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en> ;

Ugovor o garanciji sa EIF-om kojim je omogućen pristup garantnim sredstvima IRF CG je potpisan u januaru 2020. godine i definisan je dozvoljeni maksimalni obim portfelja pokrivenog EaSi garancijom od 5 miliona eura. IRF CG ima za cilj da, uspostavljanjem i pružanjem finansijskih usluga u saradnji sa pristupom EaSi garantnom fondu, omogući lakši pristup povoljnim finansijama za što veći broj privrednika u Crnoj Gori sa posebnim akcentom na preduzetnike sa perspektivnim poslovnim idejama koji imaju poteškoća u obezbjeđenju dovoljnog kolaterala. EaSi garantni fond je dostupan IRF CG do kraja 2024. godine.

WB EDIF

Nadovezujući se na uspješne rezultate WB EDIF GF (2011) i WB EDIF GF II (2013), kao i da podrži otpornost MSP na Zapadnom Balkanu nakon krize COVID-19 i trenutne energetske krize, Evropska komisija je pokrenula WB EDIF Guarantee4 SME Resilience (G4R) koji ima za cilj da odgovori na ekonomske probleme u cilju podrške pristupu finansiranju za MSP u svim zemljama korisnicama Zapadnog Balkana. Ova portfolio garancija može biti strukturirana ili kao direktna garancija ili kao kontra-garancija i u svakom slučaju u obliku ograničene (kontra) garancije za prvi gubitak (first-loss capped guarantee).

S obzirom da su krajnji korisnici ovog garantnog fonda opšti sektor MMSP, IRF CG je poslao aplikaciju EIF-u u trećem kvartalu 2023. godine.

U skladu sa najavama o kreiranju novih instrumenata raspoloživih za zemlje Zapadnog Balkana, IRF CG će pratiti i aplicirati za adekvatne programe podrške u skladu sa mogućnostima.

Razvojna banka Savjeta Evrope (CEB)

CEB funkcioniše u okviru Savjeta Evrope i podržava njegove prioritete. CEB predstavlja glavni instrument politike solidarnosti u Evropi, kako bi pomogla državama članicama ostvarenje održivog i uravnoteženog razvoja.

CEB doprinosi implementaciji socijalno orijentisanih investicionih projekata kroz tri sektorske linije, redom:

- Inkluzivni rast: rad na garantovanju pristupa ekonomskim mogućnostima kako bi se svima obezbijedila prosperitetna budućnost;
- Podrška ugroženim grupama: pomoć u integraciji najugroženijih građana kako bi se njegovalo raznovrsnije društvo;
- Održivost životne sredine: podrška društvu za život koje promoviše održivost životne sredine, ublažava i prilagođava se klimatskim promjenama.

Prvi kreditni aranžman između IRF CG i CEB-a koji je namijenjen podršci preduzetništvu i razvoju MMSP kao okosnice razvoja crnogorske privrede je potpisan marta 2018. godine. U oktobru 2018. godine se započelo sa realizacijom ovog kreditnog aranžmana dok je kreditni aranžman u potpunosti realizovan maja 2021. godine čime je bilo podržano gotovo 1.400 projekata širom Crne Gore.

IRF CG je u decembru 2022. godine, aplicirao za nastavak podržavanja MMSP sektora u CG sa posebnim akcentom na ugrožene grupe poput preduzetnika, mikro i malih preduzeća, ali i privrednika u okviru strukovnih udruženja, koji imaju ograničen pristup finansijama ili

finansijske institucije nude manje povoljne uslove finansiranja za ovu grupu privrednika, dok je nekima i potpuno onemogućen pristup finansijama. Navedena aplikacija je odobrena u martu 2023. godine.

Trenutno je sa CEB-om aktivan Ugovor u iznosi od 30 miliona eura. Ugovor je potpisan u martu 2022. godine.

Ovaj kreditni aranžman je u potpunosti usklađen sa jednim od sektora djelovanja IRF CG, a to je podrška realizaciji infrastrukturnih projekata, projekata vodosnabdijevanja, tretmana otpadnih voda, projekata zaštite životne sredine, ali i podsticanje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja sa posebnim osvrtom na ujednačen regionalni razvoj.

Iako veliki dio opština ispod prosjeka razvijenosti u Crnoj Gori, kao ciljna grupa ovog Projekta, ima sužen manevarski prostor za prijeko potrebne komunalne investicije i uopšteno investicije sa namjenom poboljšanja uslova življenja i privređivanja, IRF CG je ušao u ovaj projekat ohrabren dinamikom smanjenja zaduženosti nerazvijenih lokalnih samouprava, mahom iz sjevernog regiona u prethodnom periodu, inovativnom rješenju kolateralizacije kredita putem Egalizacionog fonda, ali i izuzetno povoljnim uslovima finansiranja koje obezbjeđuje CEB kao što su učešće u troškovima investicije od čak 75% kao i najniža kamatna stopa na međunarodnom tržištu, za ove razvojne i socijalno orjentisane namjene.

Investicioni okvir za Zapadni Balkan (WBIF)

Investicioni okvir za Zapadni Balkan (WBIF) je regionalni mehanizam za kombinovano finansiranje koji podržava proširenje EU i društveno-ekonomski razvoj u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji.

WBIF je osnovan 2009. godine kao zajednička inicijativa Evropske komisije, Banke za razvoj Saveta Evrope, Evropske banke za obnovu i razvoj, Evropske investicione banke i nekoliko bilateralnih donatora. Grupa Svjetske banke, Njemačka razvojna banka KfW (*Kreditanstalt für Wiederaufbau*) i Francuska AFD (*Agence Française de Développement*) su se kasnije pridružile Okviru.

WBIF podržava društveno-ekonomski razvoj i pristupanje EU širom Zapadnog Balkana kroz obezbjeđivanje finansijske i tehničke pomoći za strateške investicije u sektorima energetike, životne sredine, socijalnog, transportnog i digitalne infrastrukture. Takođe podržava inicijative za razvoj privatnog sektora. U oktobru 2020. godine predstavljen je Ekonomski i investicioni plan za Zapadni Balkan kojim se mobilise do 9 milijardi eura za finansiranja regiona. Podržaće se održiva povezanost, ljudski kapital, konkurentnost i inkluzivni rast, kao i zelena i digitalna tranzicija. Okvir dodjeljuje, na osnovu konkursnih procedura, grantove za aktivnosti pripreme infrastrukturnih projekata, kao i za investicije.

Francuska Agencija za Razvoj (Grupa Francuska Agencija za Razvoj)

Grupa Francuska Agencija za Razvoj (AFD) je javna ustanova koja sprovodi politiku Francuske u oblasti razvoja i međunarodne solidarnosti. Njene aktivnosti su usmjerene na finansiranje u oblastima klime, bio-diverziteta, mira, obrazovanja, urbanizma, zdravlja i upravljanja.

U okviru grupe posluje i državna razvojna banka AFD.

Ugovor o finansiranju u iznosu od 50 miliona eura je potpisan aprila 2021. godine, pri čemu je 30 miliona eura usmjereno na zelene projekte, dok je 20 miliona eura opredijeljeno za podršku ugroženim grupama i nerazvijenim regionima države (socijalna komponenta). Ugovor o kreditu je praćen i Ugovorom o Grantu u vezi sa tehničkom pomoći IRF CG, ukupne vrijednosti 400 hiljada eura.

Ovaj grant je usmjeren ka uspostavljanju sistema klimatskog finansiranja unutar IRF CG (unaprjeđenje politika i procedura, uspostavljanje sistema za ocjenu prijedloga projekata sa aspekata zaštite životne sredine i društvenih pitanja, obuka zaposlenih u prepoznavanju i tumačenju zelenih ciljeva i indikatora itd.).

Krajnji cilj tehničke pomoći AFD-a IRF CG je uspostavljanje politike zaštite životne sredine i socijalne odgovornosti.

U 2022. godini je započela realizacija Ugovora o kreditu povlačenjem prve tranše namijenjene finansiranju socijalne komponente na iznos od 5 miliona eura, dok se početak rada konsultanata u okviru tehničke pomoći kontemplirane Ugovorom o finansiranju očekuje u prvom kvartalu 2024. godine.

IPA fondovi

Iako je IRF CG nacionalna razvojna finansijska institucija Crne Gore, to nas ne čini neprofitnom organizacijom. U tom smislu IRF CG je ograničen kada su u pitanju apliciranja za IPA fondove, kroz različite tematske pozive.

Međutim, moguće je, efikasnije korišćenje pretpristupnih fondova Evropske Unije kroz nacionalno opredjeljena sredstva, kojima upravlja Vlada Crne Gore, odnosno Ministarstvo finansija i Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma uz angažovanja IRF CG kao partnera u realizaciji projekata.

U narednom periodu postoji mogućnost da IRF CG osim korisnika sredstava nacionalne IPA bude i djelom upravljačke strukture pored CFCU-a, za sredstva namijenjena rastu i razvoju crnogorske privrede kao najvažnija nacionalna institucija za podršku ekonomiji koja ima uspostavljenu organizaciju usmjerenu na operativnu podršku privredi. Ovo se odnosi na IPA III programsku perspektivu u periodu 2021 – 2027. godine.

Međunarodne i regionalne finansijske organizacije

IRF CG je uspostavio bilateralnu, ali i multilateralnu saradnju sa većinom razvojnih institucija zemalja iz okruženja. Saradnja sa institucijama koje obavljaju iste ili slične poslove podrazumijeva razmjenu informacija i znanja, nabavku sredstava, uporedna iskustva, smanjenje rizika ali i druge vidove saradnje. IRF CG će iz ovih razloga nastojati da u narednoj godini intenzivira kontakte i dobre odnose sa raznim međunarodnim institucijama, komercijalnim bankama, ministarstvima i ostalim institucijama javnog sektora u Crnoj Gori, ali i institucijama koje obavljaju istu ili sličnu djelatnost, kao i IRF CG u regionu i šire.

IRF CG je u julu 2023. godine postao članica prestižne Evropske asocijacije dugoročnih investitora (ELTI) i to kao prva državna razvojna institucija sa Zapadnog Balkana.

ELTI predstavlja vrijednu platformu koja pomaže članicama da ostvare svoje strateške ciljeve i doprinesu održivom razvoju evropske i globalne ekonomije. U pitanju je udruženje koje već 10 godina okuplja vodeće evropske državne razvojne i izvozne banke i ključne multilateralne

finansijske institucije. Osnovano je s ciljem da podrži održivi i dugoročni ekonomski rast, razvoj infrastrukture i stvaranje novih radnih mjesta u zemljama članicama.

Kroz svoje aktivnosti, ELTI podržava ostvarivanje ciljeva evropske politike, kao što su unaprjeđenje konkurentnosti, ekološka održivost, energetska tranzicija, digitalizacija, socijalna inkluzija i regionalni razvoj, a upravo su to vrijednosti za koje se IRF CG zalaže u Crnoj Gori.

IX. ORGANIZACIJA I LJUDSKI RESURSI

Podsticanje i ubrzavanje privrednog razvoja Crne Gore kao osnovni cilj IRF CG ostvarljiv je isključivo kroz jaku organizaciju IRF CG. Snaga organizacije leži u jakoj organizacionoj kulturi i dobrom upravljanju ljudskim resursima, koje podrazumijeva timski rad i potpunu intergisanost svih članova tima. Tim IRF CG sastavljen je od posvećenih, sposobnih i kvalifikovanih pojedinaca, a posebnu snagu mu daje sinergija iskusnih kadrova koji su od samog osnivanja IRF CG dio našeg tima, postojećeg kadra koji se konstantno usavršava, kao i mladih generacija koje iz studentskih klupa svoja prva praktična znanja i radno iskustvo stiču u našoj firmi.

Razvoj ljudskih resursa, tj usavršavanje i unaprjeđenje znanja i vještina naših zaposlenih, jedan je od ključnih ciljeva IRF CG. U tom pogledu, formirana je Služba za ljudske resurse i komunikacije, čija uloga je razvoj ljudskih resursa, njihova edukacija, motivacija i povećanje angažovanosti, pritom ne zanemarujući inicijativu zaposlenih za sticanjem novih znanja, osluškujući i njihova interesovanja.

Ono što čini da smo na tržištu prepoznati kao dobar poslodavac za koga su vezani sigurnost, poštovanje, podrška zajednici, profesionalizam, jeste vrednovanje značaja transparentnosti, otvorene i iskrene komunikacije kao osnovama zdrave radne klime i preduslovima uspješne komunikacije, kako među samim zaposlenim, tako i između klijenata i zaposlenih, njegujući pozitivan stav.

Kao institucija koja je predana konstantnom napretku i unaprjeđenju u svim sferama, jako važnim smatramo stvaranje perspektivnog i inovativnog radnog okruženja, u kojem naši zaposleni nailaze na brojne izazove koji ih u profesionalnom smislu obogaćuju i izgrađuju u kadrove poželjne na tržištu rada, spremne da odgovore svim izazovima savremenog društva.

Ostvarivanje postavljenih ciljeva IRF CG kroz uvođenje novih, inovativnih rješenja zahtijeva osim zadržavanja postojećeg tima i njegovih kvalitetnih pojedinaca, istovremeno i potrebu privlačenja kadrova koji svojim znanjima, vještinama i kompetencijama nude nova uporišta znanja i bogato iskustvo. Nemjerljivog je značaja iskustvo kako kadra koji je već više od decenije dio misije IRF CG, tako i iskustva pojedinaca koji su svoja znanja stečena u bankarskom sektoru nesebično implementirali i podredili ostvarenju ciljeva naše institucije. Održavanje kreativnog duha i unos energije i ideja budućih mladih lidera omogućeno nam je učešćem u Programu stručnog osposobljavanja visokoškolaca. Ozbiljnim pristupom i predanošću ovom Programu naši mentori korisnicima pružaju prva praktična znanja i osposobljavaju ih kako za timski, tako i za samostalni rad, pa neke od njih ponosno predstavljamo kao naše mlade kolege kojima smo ponudili osim mogućnosti primjene teorijskih znanja u praksi, profesionalni razvoj i konstantan rast, napredak i usavršavanje koje

je kao takvo nužno na početku profesionalne karijere, usauđujući im ideju cjeloživotnog učenja i potrebu za stalnim napretkom i nadograđivanjem.

Odabir novih kadrova zasnovan na stručnosti, njihovo kvalitetno uvođenje u posao, a nakon toga i pružanje prilike za dalje stručno usavršavanje i profesionalni razvoj, zahtijeva mnogo komunikacije, osluškivanja i razumijevanja potreba zaposlenih i rukovodećeg kadra.

Ono što je jedan od ključnih projekata IRF CG u dijelu organizacione strukture i restrukturiranja iste vezano je za tehničku pomoć EIB-a koja ima za cilj unaprjeđenje poslovanja IRF CG, identifikacija segmenata koja zahtijevaju osnaživanje i podsticaje u smislu konstantne nadogradnje kadra, osposobljenog da odgovori ambicioznoj transformacionoj agendi i zadatim razvojnim i sveukupnim ciljevima naše institucije, u skladu sa najboljim iskustvima državnih razvojnih banaka u EU.

U cilju implementacije svega navedenog, naš fokus u 2024. godini u pogledu razvoja ljudskih resursa biće na uvođenju procesa procjene radnog učinka i kompetencija zaposlenih i procesu istraživanja angažovanosti zaposlenih.

X. RAZVOJ INFORMACIONOG SISTEMA

U prethodnom vremenu smo se suočili sa izazovima sigurnosti koji su naglasili važnost modernizacije našeg informacionog sistema. Kako bismo ostali pouzdan partner svojim klijentima i partnerima i osigurali visok nivo zadovoljstva, IRF CG će u 2024. godini intenzivirati napore na modernizaciji i optimizaciji informacionih tehnologija. Takođe, u skladu sa našom strategijom, poseban naglasak će biti stavljen na jačanje Business Intelligenece (BI) kapaciteta i uvođenje DMS.

Služba za IT treba da podrži ambiciju IRF CG u sljedećim oblastima:

- Unaprjeđenje sigurnosti informacionog sistema: Sajber rizici su u porastu, stoga ćemo uložiti napore u unaprjeđenju sigurnosti informacionog sistema. To uključuje optimizaciju mrežne infrastrukture i poseban fokus na upravljanju senzitivnim podacima. Pružanje obuke i edukacije osoblju kako bi se podigla svijest o sajber rizicima i promovisala sigurna praksa;
- Upravljanje kontinuitetom poslovanja: Kontinuitet poslovanja će ostati prioritet. Planiramo unaprijediti testiranje udaljenih lokacija kao i revidirati interne akte kako bismo osigurali da smo spremni za katastrofalne događaje;
- Povezivanje sa IT Servisima ostalih državnih institucija: U narednoj godini, fokusiraćemo se na povezivanje sa IT servisima drugih državnih institucija kako bismo unaprijedili saradnju i razmjenu informacija. Ovo će podržati našu strategiju saradnje i boljeg odgovora na potrebe naših klijenata;
- Modernizacija računarske, mrežne i telekomunikacione infrastrukture: Zamijenimo dotrajalu opremu i kontinuirano pratiti i nadzirati sistem kako bismo smanjili potencijalne IT rizike;
- Poboljšanje odnosa sa krajnjim korisnicima: Cilj je unaprijediti kvalitet i transparentnost IT servisa korisnicima;

- Uvođenje Business Intelligence (BI) i Dokument menadžment sistem (DMS): Implementacija BI alati će omogućiti bolje analize podataka i praćenje ključnih performansi, dok će uvođenje DMS unaprijediti našu sposobnost upravljanja dokumentima i efikasnosti u radu s dokumentacijom;
- Nadogradnja glavnih aplikacija: U cilju ubrzanja, kontrole i poboljšavanja kvaliteta ispunjavanja korisničkih zahtjeva.

IRF CG će u 2024. godini uložiti znatne napore u modernizaciju informacionog sistema, jačanje sigurnosti, unaprjeđenje BI kapaciteta i optimizaciju procesa "loan origination." Ovaj plan je usmjeren na ostvarenje naših ciljeva u skladu s najboljom praksom i standardima informacione tehnologije.

XI. MARKETING STRATEGIJA

Sprovedeno kvalitativno i kvantitativno istraživanje je pokazalo da IRF CG prepoznaje preko 80% opšte populacije. S obzirom na specijalizovanu prirodu rada IRF CG, ovo je prilično visoka prepoznatljivost u opštoj populaciji. Očekivano, prepoznatljivost je još veća u grupama koje se bave preduzetništvom – 93% među preduzetnicima, 87,9% među preduzetnicama i 85% među mladim preduzetnicama. Cilj je da se ova visoka prepoznatljivost u opštoj populaciji očuva, ali i da se poveća za određene specifične ciljne grupe – mlade, žene, manje obrazovane i one sa nižim primanjima.

Takođe, istraživanje je pokazalo da su dominantni vlasnici biznisa u Crnoj Gori muškarci srednjih godina koji žive u urbanim sredinama. Žene, mladi i oni koji su voljni da razvijaju biznis u prigradskim i ruralnim djelovima zemlje, treba snažno podržati.

Komunikaciona strategija IRF CG posebno uzima u obzir ove nalaze i bazira se na aktivnostima i procesima koji koriste pozitivna iskustva klijenata, koji su prema istraživanju najučinkovitiji promotor naših kreditnih linija, za dalju promociju i povećanje vidljivosti IRF CG u javnosti.

Novi sajt www.irfcg.me koji je postavljen na savremenoj web platformi korisnički je orijentisan i nudi novo iskustvo klijentima - kalkulator, brža pretraga i dr. Aktivnim prisustvom na društvenim mrežama kroz podršku i promociju kampanja i različitih programa koji se sprovode za različite ciljne grupe, posebno žene i mlade, aktivno radimo na jačanju ekonomske inkluzivnosti i podsticanju cjelokupnog razvoja.

Digitalizacija javnih servisa je značajan preduslov dalje digitalizacije procesa u IRF CG koje će doprinijeti poboljšanju korisničkog iskustva.

IRF CG će u 2024. godini, u skladu sa Komunikacionom strategijom, biti usmjeren na ostvarenje ciljeva ekonomske politike Vlade Crne Gore - ekonomski rast i održivi razvoj crnogorske privrede, baziran na jačanju preduzetništva, malog i srednjeg biznisa, sa posebnim fokusom na žene i mlade u biznisu, klimatske i zelene i digitalne inicijative i efikasno korišćenje resursa. U narednoj godini posebno ćemo biti usmjereni na podršku zelenoj i digitalnoj tranziciji, sa naglaskom na sektore turizma i ugostiteljstva, poljoprivrednu proizvodnju, energetiku i dr. U komunikaciji sa lokalnim samoupravama, bićemo usmjereni i na podršku kapitalnim investicijama i infrastrukturnim projektima.

Osnovni komunikacioni principi podrazumijevaće: proaktivnost, informisanje, edukaciju, transparentnost, partnerstvo i dijalog, podizanje svijesti javnosti o mogućnostima koje nudi IRF CG kroz svoje kreditne linije, značaju i prednostima zelene i digitalne ekonomije, značaju i mogućnostima za žensko preduzetništvo.

Strateški pristup IRF CG u integrisanim komunikacijama je usmjerenost na naše ciljne grupe (velika, mala, srednja i srednje kapitalizovana preduzeća) kroz već uspostavljene i nove marketinške i PR alate i kanale. Poseban fokus komunikacionih aktivnosti biće na promociji i afirmaciji ženskog preduzetništva, kreditnih linija usmjerenih na zelenu i digitalnu ekonomiju, kao i društveno odgovorne aktivnosti koje su usmjerene na mlade, društveno preduzetništvo, zaštitu životne sredine, socijalnu inkluziju i dr.

Sve komunikacione aktivnosti podrazumijevaće redovno i blagovremeno informisanje javnosti i strateških ciljnih grupa o aktivnostima i rezultatima rada IRF CG, putem uspostavljenih novih kanala i alata komunikacije, te svim potrebnim informacijama potencijalnim korisnicima kredita i faktoring finansiranja.

IRF CG nastoji da se visoka prepoznatljivost u opštoj populaciji očuva, ali i da se poveća za određene grupe. S tim u vezi postavljeni su komunikacijski ciljevi:

- Unaprjeđenje vidljivosti i brand-a: Povećati vidljivost aktivnosti i ponude IRF CG među malim i srednjim preduzećima, kao predstavljanje ponudama prilagođenim njihovim specifičnim potrebama. To se može postići putem ciljanih marketinških kampanja, učešćem na događajima i društveno odgovornim aktivnostima, konferencijama usmjerenim na MSP-ove, te saradnjom s poslovnim asocijacijama i promocijom uspješnih projekata;
- Izgradnja kredibiliteta i povjerenja: Predstaviti IRF CG kao pouzdanog i povjerenja vrijednog partnera za MSP-ove. Istaknuti ekspertizu IRF CG u pomaganju MSP-ovima, podijeliti iskustva zadovoljnih klijenata, te pružiti transparentne informacije o dosadašnjem poslovanju i rezultatima IRF CG, kao i unaprjeđenjem angažovanja zaposlenih i unaprjeđenjem interne i eksterne komunikacije;
- Kreiranje edukativnih resursa: Razviti edukativne materijale i resurse koji pomažu MSP-ovima da razumiju investicione mogućnosti koje su dostupne putem IRF CG. Kreirati vodiče koji su prilagođeni korisnicima, vebinare i radionice koje na jasan i pristupačan način objašnjavaju koristi, kriterijume prihvatljivosti i postupak prijave;
- Podsticanje angažmana klijenata: Uključiti se u interakciju sa MSP klijentima i budućim klijentima putem personalizovanih komunikacijskih kanala poput posebnih menadžera za korisnike, redovnih biltena i događaja prilagođenih njihovim potrebama. Podsticati povratne informacije, brzo odgovarati na upite i pružiti ažuriranja o trendovima na tržištu, investicionim mogućnostima i programima podrške;
- Podrška rastu poslovanja: Pozicionirati IRF CG kao strateškog partnera za rast i proširenje MSP-ova. Prikazati dodatne usluge koje IRF CG pruža, poput mentorstva, događaja za umrežavanje i pristupa stručnjacima iz industrije. Komunicirati uspješne priče o MSP-ovima koji su iskoristili podršku IRF CG kako bi postigli značajne faze rasta;

- Održavati regionalno i globalno prisustvo: Povećati svijest i vidljivost IRF CG među međunarodnim partnerima, kao što su investicione kompanije, finansijske institucije i razvojne organizacije. Koristiti ciljne marketinške i PR aktivnosti, učestvovati na međunarodnim investicionim konferencijama i forumima, te iskoristiti diplomatske kanale za uspostavljanje saradnje;
- Pružanje relevantnih informacija o tržištu: Pozicionirati IRF CG kao vrijedan izvor informacija i stručnosti u investicionom okruženju.

XII. KORPORATIVNO DRUŠTVENA ODGOVORNOST

Prilikom realizacije novih projekata, fokus će biti i na jačanju društvene odgovornosti IRF CG kao razvojne institucije, koja je kao takva inače prepoznata ne samo kod nas, već i kod međunarodnih partnera. Poseban fokus će biti usmjeren na osnaživanje mladih i žena, ranjivih grupa, digitalne i zelene projekte.

U tom cilju u 2024. godini ćemo nastaviti sa realizacijom projekta "Women on Boards" kroz koji ćemo nastaviti aktivnosti na pripremi crnogorskog poslovnog ambijenta za punu implementaciju Direktive EU 2022/2381, koja će biti obavezujuća u EU od juna 2026. godine za sve zemlje članice EU kao i za sva preduzeća koja budu željela sarađivati sa preduzećima iz zemalja Evropske unije, pa tako i za crnogorska preduzeća.

Prepoznati smo kao institucija koja aktivno podržava osnaživanje mladih preduzetnika kroz podršku projektima kao što su "SIA", "Cross border coworking" pa će i to biti u fokusu naših CSR aktivnosti za sledeću godinu.

XIII. KORPORATIVNO UPRAVLJANJE PO ESG STANDARDIMA

Dosadašnju praksu korporativne društvene odgovornosti, IRF CG će u 2024. godini unaprijediti uvođenjem Environmental, social, and corporate governance (ESG) standarda korporativnog upravljanja u svoje poslovanje, zasnovanog na odgovornom odnosu prema ekonomiji, životnoj sredini i ljudima. Mjerenjem svog uticaja na ekonomiju Crne Gore, kroz svoje djelovanje, IRF CG će dati novi, afirmativni zamah, podsticaju zelene ekonomije ali i unutrašnjoj transformaciji organizacije. Uvođenjem ESG priznatog Global Reporting Index (GRI) standarda kroz izradu prvog godišnjeg ESG izvještaja, IRF CG će uvesti praksu mjerenja svog uticaja na inkluziju zainteresovanih strana, svoj društveni uticaj, unaprijediti upravljanje i ambijent za rad svojih zaposlenih, povećati transparentnosti rada, kontinualno širiti svoj uticaj u društvu i primarno, zadržati svoju ulogu najvažnije razvojne finansijske institucije, koja donosi značajna unaprjeđenja u crnogorsku ekonomiju i društvo.

Uvođenje ESG standarda nije još uvijek obavezujuće za IRF CG ukoliko bi se slijedile smjernice iz EU Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti (Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)), ali smatramo da bi upravo naše nefinansijsko izvještavanje bilo najbolje vođenje primjerom koje bi uvelo ESG principe i standarde u poslovanje naših preduzeća.

Nastavićemo sa promocijom uvođenja ESG principa u poslovanje crnogorskih preduzeća, jer smatramo da na taj način možemo značajno unaprijediti ambijent i konkurentnost naše privrede.

XIV. UPRAVLJANJE IMOVINOM

Efikasno upravljanje imovinom je sistematski proces koordinacije brojnih faktora od značaja za upravljanje imovinom. IRF CG upravlja imovinom koju čini portfelj hartija od vrijednosti (akcije/udjeli), kao i određen broj nepokretnosti u vlasništvu IRF CG stečenih u skladu sa zakonom. Imovina u vlasništvu IRF CG će i tokom 2024. godine biti predmet dalje valorizacije. Privatizacija akcijskog kapitala i udjela u vlasništvu IRF CG odvijace se u skladu sa godišnjim Planom privatizacije koji donosi Vlada Crne Gore i zakonskim propisima iz ove oblasti.

I Portfelj hartija od vrijednosti

Akcije:

Akcijski kapital IRF CG je stekao preuzimanjem portfelja Fonda za razvoj Republike Crne Gore, koji je isti stekao kroz postupak svojinsko-upravlačke transformacije i privatizacije privrede. U sadašnjem portfelju IRF CG nalazi se 18 akcionarskih društava koja su registrovana kod Centralnog klirinškog depozitarnog društva A.D. Podgorica (CKDD). Od navedenog broja društava, njih 7 obavlja svoju poslovnu djelatnost, dok preostala društva godinama ne obavljaju svoju djelatnost, nemaju svoje organe upravljanja i najveći broj njih je u postupku stečaja ili likvidacije. Akcijski kapital, odnosno akcije, kao vlasničke hartije od vrijednosti, predstavljaju dio kapitala akcionarskog društva na osnovu kojih IRF CG ostvaruje pravo glasa i druga prava, kao jedan od akcionara društava.

Udjeli:

Udjeli u društvu sa ograničenom odgovornošću daju IRF CG set upravljačkih i drugih prava u skladu sa odredbama Zakona o privrednim društvima. IRF CG je osnivač Društva sa ograničenom odgovornošću "Turistički centar Durmitor" DOO Žabljak (100% vlasničkog udjela), koje upravlja skijalištem »Savin Kuk« na Žabljaku. IRF CG je u prethodnom periodu uložio značajna sredstava u održivost, rekonstrukciju i modernizaciju skijališta „Savin Kuk“. Uvažavajući činjenicu da je IRF CG finansijska institucija koja shodno svojoj misiji ne treba da upravlja turističko-skijališnim resursima Crne Gore, cilj je da se u saradnji sa Vladom Crne Gore nađe sistemsko-održivo rješenje za valorizaciju skijališta Savin Kuk.

Privatizacija

Aktivnosti IRF CG tokom 2024. godine odnosiće se i na privatizaciju akcija i udjela u vlasništvu IRF CG. U 2024. godini nastaviće se sa aktivnostima vezanim za privatizaciju preostalog kapitala iz portfelja IRF CG, prenijetog u skladu sa Zakonom o svojinskoj i upravlačkoj transformaciji ili stečenog na drugi zakonom dozvoljen način. Navedene aktivnosti će prvenstveno zavisiti od strategije privatizacije Vlade Crne Gore, definisane kroz Plan privatizacije za 2024. godinu, koji na prijedlog Savjeta za privatizaciju i kapitalne projekte donosi Vlada Crne Gore.

IRF CG će Savjetu za privatizaciju i kapitalne projekte Vlade Crne Gore predložiti društva iz svog portfelja za Plan privatizacije u 2024. godini nekim od metoda predviđenih Planom

privatizacije (javni tender, berzanska prodaja akcija, valorizacija turističkih lokaliteta, i sl.). IRF CG će i tokom naredne godine sa ostalim predstavnicima državnog kapitala aktivno raditi na rješavanju pitanja daljeg statusa društava registrovanih kod CKDD, u kojima ima vlasništvo nad akcijama, a koja eventualno ne budu obuhvaćena Planom privatizacije za 2024. godinu.

II Nepokretnosti u vlasništvu IRF CG

U vlasništvu IRF CG nalazi se određeni broj investicionih nekretnina, koje je IRF CG sticao na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore, u cilju njihove dalje valorizacije. Takođe, dio nekretnina u svom vlasništvu, IRF CG je stekao po osnovu naplate problematičnih plasmana iz založenih kolaterala - hipoteka.

Ujedno, IRF CG je vlasnik i nepokretnosti u Podgorici, kao i u Bijelom Polju, koje se u knjigama IRF CG vode kao osnovna sredstva.

I u narednoj godini nastaviće se aktivnosti u cilju valorizacije investicionih nekretnina, te stečene aktive u vlasništvu IRF CG, po principu pristupa svakoj nekretnini pojedinačno. Shodno prethodnim javnim pozivima, cijenimo da se određene nepokretnosti ne mogu prodati po utvrđenoj-procijenjenoj vrijednosti. S tim u vezi, investicione nekretnine u vlasništvu IRF CG biće predmet posebne pažnje u dijelu utvrđivanja cijene koja mora odgovarati tržišnim uslovima, a u skladu sa internim aktima IRF CG.

Izuzetno važno pitanje za IRF CG svakako je pitanje trajnog rješavanja neadekvatnog sjedišta IRF CG kroz izgradnju novog poslovnog objekta u Podgorici, koji će svojim prostornim kapacitetima u potpunosti odgovarati sadašnjim i budućim potrebama i opredijeljenom pravcu razvoja – transformacije IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore.

XV. ZAKLJUČAK

U svijetlu kompleksne makroekonomske situacije obilježene značajnom neizvjesnošću zbog globalne bezbjednosne krize, ekonomija Crne Gore direktno se suočava s izazovima. Kako bismo ostvarili održiv oporavak i revitalizaciju ekonomske aktivnosti u Crnoj Gori, imperativ je da usmjerimo investicionu politiku prema istraživanju, inovacijama, obnovljivim izvorima energije i infrastrukturi, uz poseban naglasak na regionalne specifičnosti i potrebe.

Podrška jačanju konkurentnosti malih i srednjih preduzeća kroz ulaganja u digitalnu i zelenu tranziciju, naročito u prioritetnim sektorima kao što su poljoprivreda, turizam, energetika i prerađivačka industrija, postaje esencijalna za povećanje proizvodnje, izvoza, očuvanje postojećih i stvaranje novih radnih mjesta. Vlada Crne Gore postavila je strateški cilj da podrži digitalnu, pametnu i zelenu ekonomiju putem inovativnih rješenja koja unapređuju proizvodne procese i kvalitet života. Ova vizija će se temeljiti na snažnoj i kontinuiranoj podršci privredi kroz programe podsticanja konkurentnih poslovnih rješenja, uz kreiranje mjera usmjerenih na diverzifikaciju ekonomije i kreiranje proizvoda visoke dodate vrijednosti. Takođe, planira se jačanje saradnje sa regionalnim i međunarodnim partnerima radi ostvarenja ciljeva prilagođavanja evropskom jedinstvenom tržištu i valorizacije ekonomskih potencijala Crne Gore. Analizirajući finansijske parametre, uključujući kapital IRF CG, troškove finansiranja, trenutnu tržišnu potražnju, IRF CG planira alocirati sredstva za podršku crnogorskim privrednicima u 2024. godini, sa ciljem plasiranja najmanje 150 miliona eura. Realizacija

navedenih ciljeva i zadataka će se postići putem implementacije pojedinačnih programa kreditne podrške za 2024. godinu, definisanih u skladu sa Planom.

Takođe je prepoznata potreba da se pristupi procesu transformacije IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore, kako bi se efikasno i pravovremeno kreirali institucionalni uslovi za bolji pristup EU fondovima i doprinese sveukupnom rastu i prosperitetu crnogorske ekonomije.

U susret transformaciji u Razvojnu banku Crne Gore biće takođe izvršeno i dalje unaprjeđenje organizacionih, tehničkih i kadrovskih kapaciteta. Osim toga, pristupiće se realizaciji aktivnosti u cilju obezbjeđenja prostornih kapaciteta, kako bi se na optimalan način podržao rad institucije.

Investiciono-razvojni fond
Crne Gore A.D.

PRIJEDLOG

Investiciono-razvojni fond
Crne Gore A.D.

Finansijski plan za 2024. godinu

SADRŽAJ

I.	UVOD	1
1.	FINANSIJSKI PLAN za 2024. godinu	2
1.1.	Planirani prihodi	3
1.2.	Planirani troškovi	3
1.3.	Plan kapitalnih ulaganja u 2024. godini	5
II.	ZAKLJUČAK	6

Investiciono-razvojni fond
Crne Gore A.D.

I. UVOD

Investiciono-razvojni fond Crne Gore (IRF CG), kao državna razvojna finansijska institucija, posvećeno radi na postizanju strateških razvojnih ciljeva i implementaciji ekonomske politike Vlade Crne Gore. Njegova misija je usmjerena ka jačanju konkurentnosti, podsticanju uravnoteženog regionalnog razvoja i promovisanju principa zelene ekonomije. Posebno se ističe kontraciklična uloga IRF CG u ublažavanju negativnih efekata krize pružanjem finansijske podrške privredi. Na taj način, IRF CG aktivno doprinosi rastu i razvoju privrednih subjekata, kao i očuvanju radnih mjesta, naročito u periodima ekonomskih izazova.

U cilju stabilizacije ekonomske situacije i daljeg prosperiteta crnogorske privrede, IRF CG će u narednom periodu, pridržavajući se principa održivosti, nastaviti podršku projektima usmjerenim na unaprjeđenje konkurentnosti mikro, malih i srednjih preduzeća, s posebnim naglaskom na očuvanju postojećih i stvaranju novih radnih mjesta. Nastavljamo da oblikujemo ponudu kako bismo podstakli razvoj preduzetništva, posebno pružajući podršku specifičnim ciljnim grupama poput žena, mladih, individualnih poljoprivrednih proizvođača i drugih ranjivih kategorija koje se suočavaju s izazovima prilikom pristupa finansijama.

Poseban naglasak za dalji napredak biće stavljen na priznavanje činjenice da neujednačen regionalni razvoj u Crnoj Gori predstavlja stalni izazov. Stoga će podrška ravnomjernom regionalnom razvoju putem unaprjeđenja infrastrukture biti ključni mehanizam koje će IRF CG razvijati u saradnji s relevantnim ministarstvima i lokalnim zajednicama tokom 2024. godine.

Dodatno, vizija IRF CG čvrsto je usmjerena ka integraciji zelene i digitalne tranzicije, smatrajući ih ključnim horizontalnim komponentama neophodnim za napredak i održivost svih sektora ekonomije. Ovaj pristup ne samo što pruža mogućnosti za ekološki održiv razvoj, već takođe otvara nove puteve za inovacije i tehnološki napredak, doprinoseći unaprjeđenju konkurentnosti Crne Gore na globalnom nivou.

Realizacija postavljenih ciljeva i zadataka biće sprovedena kroz implementaciju specifičnih programa kreditne podrške za 2024. godinu, definisanih u skladu sa predstavljenim Planom. Odluka o alokaciji sredstava će proizići iz analize finansijskih parametara, uključujući strukturu kapitala IRF CG, kreditni potencijal, rast troškova izvora finansiranja i stepen tražnje privrede. Planira se plasiranje najmanje 150 miliona eura u narednoj godini.

Prepoznajući potrebu za agilnim pristupom anticipiranim trendovima, kao i pripremom institucija za buduće izazove i integraciju u Evropsku uniju, Vlada Crne Gore je na zasjedanju održanom 6. jula 2023. godine razmotrila informaciju o transformaciji IRF CG u Razvojnu banku Crne Gore. U skladu s tim, usvojeni su Zaključci pod brojem 07-040/3302/2, kojima je Ministarstvo finansija ovlašćeno da formira radnu grupu koja će koordinisati proces transformacije, uz dodatak uključivanja ove aktivnosti u Program ekonomskih reformi za period od 2024. do 2026. godine.

1. FINANSIJSKI PLAN za 2024. godinu

Ukupni prihodi su planirani na nivou od 12,43 mil EUR, a ukupni rashodi na nivou 9,97 mil EUR.

	Plan 2024
Prihod od kamata-dugoročni krediti i garancije	10,629,433
Prihodi od kredita preko banaka	359,767
Prihodi od direktnih kredita	10,269,665
Prihod od kamata-kratkoročni krediti i faktoring	1,100,874
Prihodi kratkorocni krediti	141,982
Prihodi faktoring	958,893
Prihod od naknada- krediti	243,036
Prihod od naknada-faktoring	148,636
Prihod od kamata na depozite	258,000
Poslovni prihodi	12,379,978
Ostali prihodi	50,000
UKUPNO PRIHODI	12,429,978
Troškovi rezervacija	1,800,000
Trošak otpremnina	250,000
Troškovi zaposlenih	2,984,500
Trošak bruto zarada	2,728,400
Trošak Odbora direktora i ostalih odbora(KGO/ALCO/IT/RO)	86,100
Ostali troškovi	170,000
Troškovi izvori finansiranja	3,452,581
Opšti i administrativni troškovi	1,480,490
Trošak korporativne društvene odgovornosti i sponz.	80,000
Trošak stručnog usavršavanja zaposlenih	30,000
Trošak amortizacije	279,931
Trošak osiguranja zaposlenih, objekata i opreme	26,000
Trošak održavanja, registracije i osiguranja vozila	12,000
Trošak održavanja prostorija Fonda	10,000
Trošak održavanja softvera i računarske opreme	295,000
Trošak potrošnog materijala	23,559
Trošak revizije	25,000
Trošak konsultantskih usluga	60,000
Trošak prevodilačkih usluga	3,000
Trošak propagandnog materijala i usluga	80,000
Trošak oglasa-konkursi, vansudske prodaje i ostalo ogl.	2,000
Trošak bankarskih provizija	154,000
Trošak službenih putovanja	45,000
Trošak ugostiteljskih usluga i reprezentacije	15,000
Trošak goriva	6,000
Trošak advokatskih i notarskih usluga	35,000
Trošak sudskih taksi	15,000
Trošak kancelarijskog materijala	16,000
Trošak stručne literature, časopisa, knjiga	4,000
Trošak usluga arhiviranja dokumentacije Fonda	50,000
Trošak bifea i higijenskog materijala	10,000
Trošak fiksni i mobilni telefona	25,000
Trošak usluga CDA	6,000
Trošak održavanja ulaza	2,000
Trošak električne energije	18,000
Trošak PTT usluga	3,000
Trošak komunalnih usluga i vode	3,000
Trošak ostalog potrošnog materijala	2,000
Troškovi finansijskog lizinga	45,000
Ostali troškovi	100,000
UKUPNO RASHODI	9,967,571
OPERATIVNI REZULTAT PRIJE OPOREZIVANJA	2,462,407

1.1. Planirani prihodi

Prihodi planirani u iznosu od 12,43 mil EUR zasnivaju se na prihodima od kamata i naknada za postojeći portfolio od blizu 400 mil EUR, kao i na prihodima od kamata i naknada očekivanim od planirane realizacije plasmana u iznosu od najmanje 150 mil EUR.

Detalji uslova za realizaciju plasmana tokom 2024. godine će biti preciznije utvrđeni putem pojedinačnih kreditnih linija. Kamatna stopa će se koristiti kao instrument za promovisanje prioritetnih djelatnosti i nivoa investicione aktivnosti. U skladu s tim, smanjenje kamatnih stopa će se odobravati prema razvojnim prioritetima Vlade Crne Gore.

Osim direktnih poslovnih prihoda od kamata i naknada, planirani su i prihodi od oročenih sredstava. IRF CG održava određeni nivo novčanih sredstava kao obaveznu rezervu u skladu sa zahtjevima ugovora sa međunarodnim finansijskim organizacijama i institucijama.

1.2. Planirani troškovi

Navedenu realizaciju planiranih aktivnosti prati i odgovarajuća dinamika realizacije troškova, koji su za 2024. godinu planirani u iznosu od 9,97 mil EUR.

Najveće učešće u ukupnim troškovima IRF CG imaju troškovi kamate po kreditima, troškovi rezervacija po direktnim kreditima i troškovi bruto zarada.

1.2.1. Troškovi rezervacija

Troškovi rezervacija po direktnim kreditima planirani su na osnovu principa obazrivog bankarskog poslovanja. S tim u vezi planirani trošak rezervacija na ukupan portfolio uključujući i potraživanja za kamate na direktne kreditne plasmane, obačunat je u iznosu od 1,8 mil EUR.

Imajući u vidu da se radi o kategoriji troškova koja je u direktnoj korelaciji sa ekonomskim ambijentom u privredi i s tim u vezi performansama poslovanja klijenata i njihovim bonitetom, te kretanjem postojećeg kreditnog portfolija, kao i nivom rizika novih plasmana, moguće su značajnije varijacije u kategoriji ovih troškova pri čemu se u planiranju koristi princip obazrivog poslovanja.

Metodologija koja se primjenjuje prilikom obračuna ispravke vrijednosti za stavke finansijske aktive bazirana je na primjeni standarda MSFI 9. IRF CG u skladu sa Odlukom Centralne banke, je dužan da, osim obračuna ispravke vrijednosti, vrši i klasifikaciju stavki bilansne aktive i vanbilansnih stavki, po osnovu kojih je izložen kreditnom riziku i obračunava rezervacije za procijenjene gubitke. Sve navedeno je u skladu sa principima opreznosti i jasnom namjerom rukovodstva i odgovornih službi u IRF CG da naplativost zadrži na visokom nivou.

1.2.2. Trošak kamate i naknade

Situacija na globalnom finansijskom tržištu u posljednjih 24 mjeseci se dramatično promijenila i kamatne stope su značajno porasle tako da je 6-mjesečni EURIBOR porastao za 4,5 procentna poena (od -0,53% do 4,058%). Navedeno direktno utiče na troškove finansiranja IRF-a i potrebu za kontinuiranom optimizacijom kamatnih stopa ka krajnjim korisnicima IRF

CG. U skladu sa strateškim opredjeljenjem IRF CG, održavaće se umjereni nivo izloženosti ovoj vrsti rizika. Planirani trošak kamate po kreditima, u iznosu od 3,4 mil EUR, se sastoji od troškova kamate po tekućim kreditnim sredstvima u iznosu od 2,8 mil EUR, kao i troškova kamata i naknada po sredstvima za koja se očekuje da će se povući u toku 2024. godine, u iznosu oko 0,6 mil EUR. Tokom godine se kontinuirano vrši analiza optimalnih kamatnih stopa i ročnosti prilikom preuzimanja sredstava na osnovu usklađenosti sa kamatnim stopama i ročnošću odgovarajućih plasmana.

1.2.3. Trošak bruto zarada i drugih primanja zaposlenih

Trošak bruto zarada i drugih primanja zaposlenih u iznosu od 2,98 mil EUR, planiran je na osnovu aktuelnog broja zaposlenih, kao i potrebe uvođenja efikasnijeg sistema nagrađivanja koji će obezbijediti neophodnu motivisanost i angažovanost zaposlenih na postizanju zacrtanih ciljeva.

1.2.4. Ostali troškovi

Tokom 2024. godine IRF CG će nastaviti sa podrškom zajednici kroz društveno odgovorno poslovanje kroz finansiranje projekata u cilju podrške socijalne inkluzije kroz podršku ženskom preduzetništvu i mladima u biznisu uz naravno punu posvećenost zelenoj i digitalnoj tranziciji. Za korporativnu društvenu odgovornost je u 2024. godini opredjeljen iznos od 80 hiljada EUR.

Kontinuirani razvoj i neophodnost primjene savremenih standarda u poslovanju IRF CG utiče na usložnjavanje svih poslovnih procesa, te zahtjeva da se posebna pažnja posveti usavršavanju i obrazovanju zaposlenih, kroz stručne obuke i nabavku adekvatne literature. Za ove potrebe je planiran iznos od 30 hiljada EUR, za 2024. godinu.

IRF CG izdvaja značajna sredstva za troškove održavanja postojećih softverskih rješenja i sigurnosnih sistema, kao i za usluge implementacije novih softverskih modula. Ovi troškovi su planirani u iznosu do 295 hiljada EUR.

Adekvatna i targetirana marketing aktivnost, informisanje javnosti, komunikaciju na lokalnom nivou, saradnja sa biznis asocijacijama i saradnja sa međunarodnim organizacijama, zahtjeva ulaganja i to u skladu sa planom 80 hiljada EUR. Ta aktivnost doprinosi većem nivou informisanosti postojećih, ali i potencijalnih preduzetnika o kreditnim linijama IRF CG i većem nivou transparentnosti i javnosti rada.

Izazov naplativosti, posebno direktnih kreditnih aranžmana, sa povećanjem obima plasmana kao i sa istekom grejs perioda, dolazi sve više do izražaja što dovodi i do povećanja planiranih troškova pravnog zastupanja, notarskih i usluga javnih izvršitelja, kao i drugih sudskih troškova. Za ovu namjenu planirani iznos je 50 hiljada EUR.

Ostali troškovi su planirani na osnovu iskustva iz prethodnog perioda.

IRF CG može biti izložen i drugim troškovima koje nije moguće unaprijed planirati, kao što su troškovi smanjenja vrijednosti (obezvrijeđenja) pojedinih pozicija imovine, troškovi rezervacija za sudske sporove kod kojih postoji vjerovatnoća negativnog ishoda za IRF CG, zatim troškovi koji proističu iz zahtjeva međunarodnih računovodstvenih standarda i sl. Ovi troškovi se procjenjuju na kraju poslovne godine i nije ih moguće unaprijed planirati.

1.3. Plan kapitalnih ulaganja u 2024. godini

U prethodnom periodu smo se suočili sa izazovima sigurnosti koji su naglasili važnost modernizacije našeg informacionog sistema. Kako bismo ostali pouzdan partner svojim klijentima i partnerima i osigurali visok nivo zadovoljstva, IRF CG će u 2024. godini intenzivirati napore na modernizaciji i optimizaciji informacionih tehnologija. Takođe u skladu sa razvojnim planovima, poseban naglasak će biti stavljen na jačanje Business Intelligenece (BI) kapaciteta i uvođenje e-DMS.

Uvažavajući navedeno tokom 2024. godine fokus će biti u sljedećim oblastima:

- Unaprjeđenje sigurnosti informacionog sistema kroz optimizaciju mrežne infrastrukture i poseban fokus na upravljanju senizitivnim podacima;
- Upravljanje kontinuitetom poslovanja i unaprjeđenje testiranja udaljenih lokacija;
- Povezivanje sa IT Servisima ostalih državnih institucija u cilju optimizacije procesa poslovanja i efikasne saradnje;
- Modernizacija računarske, mrežne i telekomunikacione infrastrukture;
- Uvođenje Business Intelligence (BI) i Dokument menadžment sistem(DMS) kako bi se optimizovao proces analize podataka i praćenje ključnih performansi, dok će uvođenje DMS unaprijediti sposobnost upravljanja dokumentima i efikasnosti u radu s dokumentacijom.

IRF CG će u 2024. godini uložiti znatne napore u modernizaciju informacionog sistema, jačanje sigurnosti, unaprjeđenje BI kapaciteta i optimizaciju procesa "loan origination." Ovaj plan je usmjeren na ostvarenje naših ciljeva u skladu s najboljom praksom i standardima informacione tehnologije.

U skladu sa navedenim očekivanjima u 2024. godini planira se nastavak procesa razvoja Informacionog sistema IRF CG u oblasti novih softverskih rješenja, kao i na planu modernizacije i proširenja hardverskih kapaciteta, a u skladu sa provjerenim IT standardima i praksama tako da je u 2024. godini planirana nabavka i implementacija softverskih rješenja i odgovarajuće opreme u iznosu od 1,7 mil EUR.

Za ostale nabavke osnovnih sredstava, kancelarijskog namještaja i druge opreme manjih vrijednosti, planiran je iznos od 30 hiljada EUR.

IRF CG je planom predvidio i mogućnost zamjene voznog parka uz uvažavanje neophodnosti praćenja ESG standarda i smanjenja CO2 emisije, u iznosu do 30 hiljada EUR. Ova nabavka će pratiti inicijativu i subvenciju Eko fonda za uvođenje električnih i hibridnih automobila za potrebe javnog sektora.

U susret transformaciji u Razvojni banku Crne Gore, pristupiće se realizaciji aktivnosti u cilju obezbjeđenja prostornih kapaciteta, kako bi se na optimalan način podržao rad institucije. IRF CG ima namjeru da tokom 2024. godine kupovinom i/ili adaptacijom poslovnog prostora zadovolji potrebe za kvalitetnim i funkcionalnim radnim okruženjem. Procijenjena vrijednost investicije je 2,5 mil EUR.

Projekcije godišnjih tokova gotovine pokazuju da će IRF CG i u 2024. godini imati dovoljno novčanih sredstava za izmirenje preuzetih obaveza po dospeljenu. Osnovne izvore sredstava, za investicionu aktivnost u 2024. godini, predstavljaju pozajmice međunarodnih finansijskih institucija, povraćaji po plasiranim kreditnim i faktoring aranžmanima.

II. ZAKLJUČAK

Finansijskim planom je predviđeno da IRF CG, i u 2024. godini, ostvaruje prihode na nivou neophodnom za pokriće troškova, uz ostvarenje održivog poslovanja koje garantuje samoodrživost IRF CG, kao neophodne pretpostavke za dalje obezbjeđenje izvora sredstava na međunarodnom tržištu.

Finansijski plan predstavlja finansijski okvir za poslovne aktivnosti u 2024. godini, usklađen sa Godišnjim planom rada za 2024. godinu.

Obzirom da je plan pripremljen isključivo za prihode i rashode po osnovu osnovne djelatnosti IRF CG, a na osnovu trenutno raspoloživih informacija, ostvareni finansijski rezultat može da odstupa od planiranog.

Investiciono-razvojni fond
Crne Gore A.D.